

UDK 27-722.5:37(497.5)“1816/1918”
[378.093.5:272] (436.1Beč)“1816/1918”

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 2. veljače 2018.

Prihvaćeno za objavljivanje: 1. lipnja 2018.

STUDIRATI U OKRILJU BEČKOGA DVORA KOLEGIJ SV. AUGUSTINA I FORMIRANJE CRKVENE ELITE U HRVATSKIM ZEMLJAMA*

Ivana HORBEC, Zagreb

Na temelju podataka iz arhiva Kolegija sv. Augustina, poslijediplomske institucije za obrazovanje svjetovnih svećenika, koja je od 1816. do 1918. godine djelovala u Beču i na kojoj je studiralo 105 svećenika iz Hrvatske i Dalmacije, u radu su rekonstruirana osnovna obilježja poslijediplomskoga studija teologa iz dijeceza Zagrebačke metropolije i Zadarske metropolije u Beču: uvjeti i okolnosti primitka u Kolegij, tijek studija u Kolegiju, obveze pitomaca Kolegija tijekom studija, opći uspjeh i utjecaj ocjena na Kolegiju na daljnju karijeru teologa. Posebna je pozornost posvećena aspektima djelovanja Kolegija koje je bečki dvor pri njegovu osnutku istaknuo kao osobito važne: utjecaj na formiranje crkvene elite, osposobljavanje za preuzimanje profesura na teološkim studijima te prijenos znanstvenih ideja i utjecaja u sve dijelove Austrijskoga Carstva.

KLJUČNE RIJEČI: *povijest visokog školstva, crkvena povijest, Kolegij sv. Augustina, Teološki fakultet u Beču, 19. stoljeće.*

Uvod: cilj Kolegija sv. Augustina i njegov značaj za hrvatske zemlje

Augustinski trakt bečkoga carskog dvora, smješten na jugoistočnoj strani *Josephsplatz*a i nazvan prema tamošnjoj crkvi sv. Augustina, udomio je tijekom ‘dugoga’ 19. stoljeća jednu od utjecajnijih obrazovnih ustanova Habsburške Monarhije: *Kolegij sv. Augustina*, odnosno punim imenom *Carski i kraljevski viši institut pri sv. Augustinu za izobrazbu*

---

* Rad je nastao na temelju predavanja pod naslovom »Značaj Instituta sv. Augustina u Beču (1816. – 1918.) za školovanje teologa iz hrvatskih zemalja«, održanog 3. svibnja 2017. u okviru tematske serije predavanja »Crkva i država u 19. stoljeću« na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanje je provedeno u okviru projekta koji pod br. 4919 financira Hrvatska zaklada za znanost.

svjetovnih svećenika.¹ U ozračju strogoće nekadašnjega augustinskog samostana, ali i barokne punoće, taj je kolegij, u historiografiji često nazivan *Augustineum* ili *Frintaneum* prema svojem inicijatoru, austrijskom teologu i biskupu Jakobu Frintu, djelovao od 1816. do 1918. godine kao najviša ustanova Austrijskoga Carstva za poslijediplomsko obrazovanje svjetovnoga svećenstva u koju su dolazili svećenici iz svih dijeceza Carstva nakon završenih teoloških fakulteta.

Osnutak Kolegija sv. Augustina u tadašnjem je službenom listu *Wiener Zeitung* opravdan činjenicom da »osim biskupskih seminara, u kojima su svećenici obrazovani za dušobrižništvo, [u Carstvu] ne postoje ustanove u kojima bi talentirani članovi svećeničkog staleža nakon što s dobrim uspjehom završe svoje teološke studije mogli pronaći vremena, prilike i poticaje da nastave svoje intelektualno i moralno obrazovanje kako bi kasnije postali javni učitelji na višim studijima, predstojnici duhovnih kolegija te preuzeli druge poslove koji zahtijevaju viši stupanj obrazovanja.«² No, isti članak ukazuje i na to da djelovanje Kolegija nije bilo samo dio obrazovne strategije nego i važan politički interes habsburške dinastije. Već i sam smještaj Kolegija u augustinskom traktu bečkoga dvora simbolizirao je usku povezanost te ustanove s vladajućom dinastijom. Ta je povezanost ojačana i organizacijom vodstva Kolegija. Prema odluci cara Franje I. upravljanje Kolegijem i teološkim studijem integrirano je sa službama dvorskih župnika i dvorskih kapelana – uostalom, i sam Kolegij osnovan je na inicijativu tadašnjega dvorskog župnika. Nadalje, uz dvorsku kapelu vezivan je i proces duhovnoga formiranja pitomaca, koji su u dvorskoj kapeli i u ljetnoj rezidenciji Schönbrunnu obavljali liturgijsku službu, a pojedini su profesori nerijetko podučavali i mladež iz carske obitelji u vjeri ili jezicima.³ Napokon, i prijama pojedinog studenta u Kolegij, kao i otpust nakon završenoga ili prekinutoga studija, ovisili su izravno o carsko-kraljevskoj odluci. Ta bliskost Kolegija s vladajućom dinastijom otkriva i namjere bečkoga dvora da se preko Kolegija, odnosno najvišeg obrazovanja na području teoloških znanosti tada dostupnoga u Carstvu, znanstveno i duhovno formiranje visokoga klera uže vezuje s dvorskim krugovima te da se na taj način crkvena elita politički 'disciplinira'. Time bi se u potpunosti uspostavila kontrola nad obrazovanjem i formiranjem crkvene elite te osigurala njezina lojalnost habsburškim interesima. Stoga se i u spomenutoj objavi u listu *Wiener Zeitung* naglašava da će svrha toga »Instituta primje-

---

¹ Značaj i djelatnost institucije detaljnije je prikazan u zborniku radova: Karl Heinz FRANKL – Rupert KLI-EBER, *Das Priesterkolleg St. Augustin ("Frintaneum") in Wien 1816 bis 1918. Kirchliche Elite-Bildung für den Donau-Alpen-Adria-Raum*, Wien, 2008. Opis i značaj te institucije za hrvatske biskupije, s posebnim osvrtom na Bosansku ili Đakovačku i Srijemsku biskupiju vidi u: Branka OSTAJMERA – Ivana HORBEC, »Institut sv. Augustina (*Frintaneum*) u Beču i pitomci iz Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije«, *Croatia christiana periodica*, god. 38, Zagreb, 2014., str. 81–111. (o Institutu sv. Augustina usp. str. 87–92; za detaljniji popis literature vidi bilješku br. 1 toga rada); Ivana HORBEC, »Das Kolleg st. Augustin in Wien und seine Bedeutung für die kroatischen Länder: Mit besonderer Rücksicht auf die Diözese Đakovo-Syrmien«, *Josip Juraj Strossmayer 1815–2015* (gl. ur. Darija DAMJANOVIĆ BARIŠIĆ.), Đakovo, 2017, str. 49–65. U ovom radu donose se rezultati recentnijih istraživanja.

² *Österreichisch-Kaiserliche privilegierte Wiener Zeitung*, br. 299, 25. listopada 1816., str. 1185. (bez naslova; prijevod s njemačkog I. H.).

³ Primjerice, 1892. direktor studija i dvorski kapelan August Fischer Colbrie imenovan je vjeroučiteljem nadvojvotkinje Elizabete, kćeri princeze udove. Usp. »Tages-Neuigkeiten«, *Neuigkeits-Welt-Blatt*, br. 237, Wien, 15. listopada 1892., str. 2.

renog potrebama vremena« biti »blagotvoran utjecaj na religijsko-moralnu kulturu prema previšnjim nakanama«. ⁴

Za razumijevanje te svrhe vrlo je značajan i program Kolegija, koji je napisao i 1817. objavio njegov inicijator Jakob Frint. ⁵ Iz toga programa saznajemo, primjerice, da je Kolegij bio namijenjen mladim svećenicima »koji su po razumu i po srcu, intelektualnom i moralnom obrazovanju, znanošću i pobožnošću, sposobni djelovati kao predstojnici biskupijskih seminara i kao profesori u obrazovanju mudrih i pobožnih svećenika, a pritom među klerom i nanovo probuditi dobar i sveti duh te putem njih ponovno iznaći put u razum i srca ljudi, te potom nastaviti raditi na poticanju dobrih stvari kad prema svojoj sposobnosti, iskustvu i ukupnim zaslugama budu od strane Nj. Veličanstva ili svojih biskupa pozvani i namješteni na više položaje«. ⁶ Iz citiranog obrazloženja jasno je da je pitomce Kolegija, prema namjerama bečkoga dvora, nakon završetka školovanja čekala važna zadaća širenja znanja i utjecaja primljenih tijekom studija u Beču među lokalnim klerom i ostalim stanovništvom. Nadalje, snažnu političku ulogu Kolegija odaje i godina u kojoj je osnovan: 1816. godina, koja je u Austrijskome Carstvu bila prožeta pokušajima redefiniranja i ponovne izgradnje upravnih struktura nakon teritorijalnih previranja napoleonske epohe i uključivanja novih pokrajina pod habsburšku vlast temeljem odluka Bečkoga kongresa iz ranije godine. Ujedno je to i razdoblje rastuće svijesti o nacionalno snažno podijeljenoj državi, kad ideja nacije počinje zauzimati sve značajniju ulogu u javnome i političkome životu. I u tom je smislu Kolegij, prema idejama bečkoga dvora, trebao postati važnim integrativnim faktorom u Carstvu. S jedne strane, poticanje ravnopravne zastupljenosti pitomaca iz svih dijeceza Austrijskoga Carstva, uz osobitu financijsku podršku prijama svećenstva iz novostečenih pokrajina Gornje Italije, Tirola, Dalmacije i Galicije, te osiguranje jezične i nacionalne raznolikosti u krugu vodstva Kolegija i njegova profesorskog kadra, omogućilo je da Kolegij postane stjecište brojnih kultura i političkih ideja zastupljenih u Carstvu te da habsburške vlasti preko Kolegija demonstriraju uvažavanje tih ideja. ⁷ S druge strane, takvim se pristupom pokušala graditi lojalnost crkvene elite prema bečkome dvoru: poticanje habsburškoga dinastijskog patriotizma nasuprot partikularnim nacionalnim stremljenjima bilo je jedan od osnovnih koncepata obrazovanja u okviru Kolegija sve do kraja 'dugog' 19. stoljeća i raspada Austro-Ugarske 1918. godine.

Tijekom nešto više od stoljeća u Kolegiju sv. Augustina obrazovano je ukupno 1096 teologa iz svih dijelova Austrijskoga Carstva, od kojih su mnogi tijekom studija ostvarili doktorat na Teološkome fakultetu u Beču i potom su djelovali na obrazovnom, političkom i kulturnom polju, uglavnom u matičnim dijecezama. Iz dijeceza na području tadašnjih hrvatskih zemalja pod habsburškom vlašću, odnosno iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije, u okviru Kolegija više je teološko obrazovanje primilo ukupno 105 pitomaca.

⁴ Isto. Više o tome vidi u: OSTAJMÉR-HORBEC, »Institut sv. Augustina«, str. 89.–90.

⁵ Jakob FRINT, *Darstellung der höheren Bildungsanstalt für Weltpriester zum h. Augustin in Wien, nach ihrem Zwecke sowohl als nach ihrer Verfassung. Ein Seitenstück zu der Abhandlung: über die intellektuelle und moralische Bildung der Kleriker*, Wien, 1817.

⁶ Isto, str. 59.

⁷ O važnosti Kolegija za teritorijalnu konsolidaciju Austrijskoga Carstva nakon Bečkog kongresa 1815. vidi u: usp. Karl Heinz FRANKL, »Das Frintaneum – Konturen einer Institution«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. Karl Heinz FRANKL – Repert KLIEBER), str. 43–46.

Među njima su bili – da spomenem samo neke od poznatijih u historiografiji – prelati: Vjenceslav Soić (pitomac kolegija 1840. – 1844.), Josip Juraj Strossmayer (1840. – 1842.), Mate Zannoni (1852. – 1856.), (1856. – 1859.), Juraj Posilović (1858. – 1861.), Mate Dujam Dvornik (1868. – 1870.), Josip Marčelić (1871. – 1873.), Vinko Pulišić (1876. – 1880.) ili Antun Bauer (1880. – 1882.); potom sveučilišni profesori na Teološkome fakultetu u Zagrebu: Franjo Iveković (1862. – 1866.), Ivan Koharić (1869. – 1872.), Ferdinand Belaj (1875. – 1877.) i Ivan Bujanović (1875. – 1877.), ali i političari i drugi javni i kulturni djelatnici, kao što su, primjerice bili: Francesco Carrara (1836. – 1840.), Ivan Berčić (1846. – 1848.), Andrija Torkvat Brlić (1847. – 1848.), Franjo Rački (1853. – 1855.), Svetozar Rittig (1898. – 1902.) ili Kamilo Dočkal (1902. – 1906.). I mnogo drugih teologa iz hrvatskih dijeceza koji su u Beču studirali u okviru Kolegija sv. Augustina ostavilo je trag u politici, obrazovnom sustavu, znanosti i općenito u kulturnome i javnome životu hrvatskih zemalja i lokalnih zajednica, često i neovisno o tome jesu li svoj studij u Beču zaista i završili.⁸

Cilj je ovoga rada temeljitom analizom podataka sačuvanih u protokolima Kolegija sv. Augustina u Beču⁹ prikazati tijek studija pitomaca iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije u okviru Kolegija. Analizirat će se podatci o njihovu regionalnom podrijetlu, dobi, dotadašnjem školovanju, uspjehu u studiju; potom uvjeti i način njihova prihvata u Kolegij te njihov znanstveni i drugi angažman tijekom boravka na studiju u Beču. Ta će analiza pružiti mogućnost upoznavanja obrazovnih strategija hrvatskih teologa tijekom ‘dugog’ 19. stoljeća, ali i procjenu koliko su ocjene tijekom studija, postizanje doktorata teologije na Bečkome sveučilištu te općenito intelektualno i duhovno formiranje u okviru Kolegija mogli pridonijeti individualnim karijerama i razvoju pojedinih dijeceza.

1. Kriteriji i uvjeti prihvata pitomaca u Kolegij sv. Augustina

Izbor teologa koji će postati pitomci Kolegija sv. Augustina ovisio je o nizu čimbenika – to su, primjerice, mogli biti uspjeh pojedinca na teološkome studiju, preporuke njegovih profesora, individualni angažman na području dijeceze, angažiranost dijecezanskih biskupa, konkretne potrebe dijeceze, mogućnosti financiranja ili specifična politika bečkoga dvora. Mnogi su teolozi morali biti zainteresirani za upis poslijediplomskoga studija na Sveučilištu u Beču i obrazovanju unutar Kolegija, nadajući se napredovanju unutar crkvenih struktura ili profesuri na tadašnjim teološkim fakultetima u Monarhiji ili na pojedinim biskupijskim licejima, te se stoga može pretpostaviti da su se i sami angažirali oko nastavka znanstvenoga i duhovnoga usavršavanja u Beču. No, iako je preporuku bečkome dvoru

---

⁸ Cjelovit popis svećenika iz Zagrebačke i Zadarske metropolije koji su studirali u Kolegiju sv. Augustina, prema biskupiji iz koje su kandidirani i s naznakom godina kad su boravili na Kolegiju, v. u Prilogu 1.

⁹ Protokoli Kolegija sv. Augustina u potpunosti su očuvani u Nadbiskupijskom arhivu u Beču (Diözesanarchiv Wien, dalje: DAW) u fondu Archiv des “Frintaneums” (dalje: AF), Institutsprotokolle, sv. 1–VI. Podatci o studiju pitomaca Kolegija u tim, dosad neobjavljenim rukopisima pisanim na njemačkom jeziku, uključuju osim biografskih podataka i podatke o školovanju pitomaca prije upisa u Kolegij, znanju jezika, uspjehu na poslijediplomskom studiju te njihovom intelektualnom i duhovnom formiranju u Kolegiju. Vodstvo Kolegija često je u protokole upisivalo i ocjenu njihova rada i karaktera te preporuke za daljnji angažman u matičnoj biskupiji.

za prijam u Kolegij potpisivao dvorski župnik, koji je ujedno bio i voditelj Kolegija, a konačnu odluku o prijamu kandidata donosio car osobno, pojedinci su za mjesto na Kolegiju mogli biti kandidirani samo preko dijecezanskoga biskupa, o čijem je angažmanu stoga ponajviše ovisio i broj i sastav pitomaca Kolegija. Praksa izbora kandidata vrlo se vjerojatno znatno razlikovala od dijeceze do dijeceze, kao i o stavovima i angažmanu pojedinih dijecezanskih biskupa. Primjeri iz mađarskih dijeceza pokazuju nam da se ponekad vodila znatna borba za pravo na kandidaturu za mjesto u Kolegiju: ostrogonski su nadbiskupi tako u više navrata pokušavali preuzeti ekskluzivno pravo na imenovanje kandidata iz cijele metropolije te sufraganskim biskupima nisu uvijek tolerirali da kandidature šalju direktno u Beč bez njihova odobrenja.¹⁰ Nasuprot tomu, praksa pokazuje da u hrvatskim dijecezama nije bio takav slučaj te da su ovdje kandidature ovisile isključivo o dijecezanskim biskupima. Njihov je osobni angažman, pritom, očito bio presudan i direktno je utjecao na broj primljenih pitomaca. Tu tvrdnju možda ponajbolje pokazuje primjer djelovanja Josipa Jurja Strossmayera, koji je prvo, od 1840. do 1842. godine, bio pitomcem Kolegija sv. Augustina, a potom je, od 1849. do 1905. godine, kao biskup Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije predlagao vodstvu Kolegija nove pitomce iz svoje dijeceze. Kao završeni student teologije u Pešti, ujedno s doktoratom filozofije stečenim na istom Sveučilištu, Strossmayer je u Kolegij primljen na vlastitu molbu biskupu Josipu Kukoviću temeljem koje je biskup direktno Beču podnio kandidaturu. Nasuprot tomu, kad je, od 1849. do 1905. godine, bio biskupom, na njegovu je preporuku u Kolegij primljeno čak 17 teologa, u prosjeku znatno više nego iz bilo koje druge hrvatske dijeceze. Pritom se, očito, često vodio potrebama biskupije, a ne uvijek i ambicijama pojedinih teologa. Stoga je i svećenik njegove dijeceze Jakov Stojanović u sjećanjima na svoj studij u Kolegiju od 1864. do 1868. godine u svojim memoarima mogao zapisati: »Ja nisam molio da me amo pošalju ili prime.«¹¹

Konačan izbor pitomaca u Kolegiju uvelike je ovisio i o politici prijama kandidata koju je definirao bečki dvor, kao i o mogućnostima financiranja studija pojedinoga pitomca. Od samoga početka djelovanja Kolegija bečki je dvor naglašeno poticao ravnopravnu regionalnu zastupljenost pitomaca u Kolegiju. Tako je nakon javne objave osnutka Kolegija koja je, kako je već spomenuto, oglašena i u službenim novinama *Wiener Zeitung*, s bečkoga dvora odasлана i odredba svim pokrajinskim vladama kako bi pozvali biskupe da predlože kandidate iz svoje dijeceze koji su sa zadovoljavajućim uspjehom završili studij teologije i za koje misle da su sposobni za doktorski studij.¹² Bečki je dvor inicijalno predvidio ukupno šest do osam mjesta na Kolegiju godišnje za pitomce iz dijeceza na

¹⁰ Péter TUSOR, »The Augustineum's Alumni from Lands of the Hungarian Holy Crown – an Introduction«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLIEBER), str. 169–170.

¹¹ Matija STOJANOVIĆ (ur.), *Ružice i trnje iz života dekana Stojanovića*, Zagreb, 1910., str. 32. Da iskustvo Jakova Stojanovića ne predstavlja jedinstven primjer u slanju teologa na Kolegij sv. Augustina u Beč, dokazuje i primjer prakse milanskog nadbiskupa Carla Cajetana von Gaysrucka (nadbiskup 1818. – 1846.), koji je redovito slao svećenike u Kolegij i mimo njihovih zahtjeva i volje. Usp. K. H. FRANKL, »Das Frintaneum«, str. 47.

¹² Karl-Heinz FRANKL, »Das Höhere Priesterbildungsinstitut zu St. Augustin in Wien ("Frintaneum")«. Eine Skizze seines Entstehens«, *Das "Frintaneum" in Wien und seine Mitglieder aus den Kirchenprovinzen Wien, Salzburg und Görz (1816–1918). Ein biographisches Lexikon* (ur. Karl Heinz FRANKL – Peter G. TROP- PER), Klagenfurt – Ljubljana – Wien, 2006., str. 21.

području Zemalja krune sv. Stjepana, odnosno iz mađarskih i hrvatskih dijeceza, te mjesta za ukupno dva pitomca godišnje iz dalmatinskih dijeceza, tada još uvijek novopriponjenih Austrijskome Carstvu. Za usporedbu, prvih je godina u okviru Kolegija studiralo ukupno 29 pitomaca, a za pitomce iz austrijskih i čeških provincija bila su predviđena dva mjesta po provinciji.¹³ Broj pitomaca s vremenom je rastao pa je od četrdesetih godina 19. stoljeća na Kolegiju po godini studiralo i do četrdeset pitomaca. U svrhu regulacije broja pitomaca i njihove regionalne zastupljenosti u Kolegiju 1851. godine je, carskim dekretom od 1. studenoga, propisano da će u okviru Kolegija godišnje u Beču studirati dva teologa iz Zagrebačke metropolije i četiri teologa iz Zadarske metropolije.¹⁴ Razlika u zastupljenosti opet može ukazivati na aktivnu politiku bečkoga dvora da politički i društveno privuče crkvenu elitu dalmatinskih dijeceza prema centrima Austrijskoga Carstva te osnaži ulogu Sveučilišta u Beču u obrazovnim strategijama dalmatinskoga svećenstva.

Realizacija željenoga broja pitomaca iz pojedinih dijeceza, kao i općenito provođenje spomenute politike bečkoga dvora, bila je povjerena (kako pokazuju dosadašnja istraživanja) dvorskomu župniku kao voditelju Kolegija sv. Augustina. Dvorske institucije, u prvome redu kancelarije zadužene za pojedine zemlje Carstva, redovito su voditelju Kolegija slale poticaje da opomene pojedine biskupe da kandidiraju teologe iz svoje dijeceze za studij u okviru Kolegija – u najvećoj mjeri ta su se upozorenja biskupima u praksi upućivala u dalmatinske i talijanske dijeceze.¹⁵ Povremeno se, ipak, odstupalo od tih pravila, no opet tek uz jasnu korist za politiku bečkoga dvora u obrazovanju svećenstva. Već spomenuti prijam Josipa Jurja Strossmayera u Kolegij 1840. godine, inače vrlo dobro dokumentiran u izvorima,¹⁶ i za to može poslužiti kao dobar primjer. Đakovački biskup Kuković obratio se 14. veljače 1840. godine dvorskom župniku Ignazu Feigerleu, tada voditelju Kolegija sv. Augustina, s molbom da se Strossmayer, kao svećenik koji je s izvrsnim uspjehom završio studij teologije i ostvario doktorat iz filozofije, primi za pitomca Kolegija. Strossmayer je tada primljen na Kolegij, iako je njegovim primitkom bila premašena kvota pitomaca predviđena za mađarske i hrvatske dijeceze. Razlog tomu nije bila samo procjena njegova biskupa i voditelja Kolegija da je »u moralnom i intelektualnom pogledu« prikladan za studij nego i činjenica da – kako navodi sam Feigerle u molbi caru 15. rujna 1840. – »do tada nije bilo dobrotvornog učinka Kolegija« na Đakovačko-srijemsku biskupiju, a financije Kolegija to su prekoračenje mogle podnijeti. I zaista, Strossmayer je bio tek treći pitomac Kolegija sv. Augustina iz te biskupije u dotadašnje dvadeset i četiri godine djelovanja Kolegija, s tim da dvojica njegovih prethodnika, Franjo Fatzel (u Kolegiju od 1820. do 1822. godine) i Josip Šticinger (od 1822. do 1824. godine) nisu uspjela završiti studij i doktorirati – prvi zbog bolesti, drugi zbog (ako je vjerovati ocjeni voditelja studija)

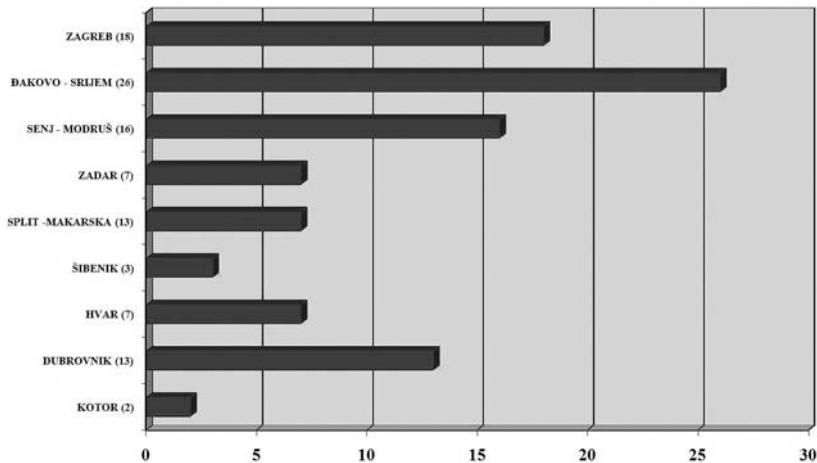
¹³ Reinhard STAUBER, »Elitenbildung und Staatsneubau. Perspektiven des "Frintaneums"-Projekts im Rahmen der Österreichischen Geschichte«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLIEBER), str. 214–215., K. H. FRANKL, »Das Frintaneum«, str. 44–45.

¹⁴ P. TUSOR, »A bécsi Augustineum és Magyarországon, 1816–1918«, *Aetas*, god. 21, br. 1., Budapest, 2007., str. 33., R. STAUBER, »Elitenbildung und Staatsneubau«, str. 214, Matija PAVIĆ, *Biskupijsko sjemenište u Djakovu 1806. – 1906.*, Đakovo, 1911., str. 260.

¹⁵ K. H. FRANKL, »Das Frintaneum«, str. 47.

¹⁶ Izvore je objavio Ferdo ŠIŠIĆ (ur.), *Josip Juraj Strossmayer: Dokumenti i korespondencija*, knjiga I, Zagreb, 1933., str. 13–14.

manjkava znanja i slabe volje za studijem.¹⁷ Također, važno je napomenuti da je Kolegij i sastavom uprave trebao odražavati svoj multinacionalni karakter. Nacionalna pripadnost kao važan kriterij u izboru voditelja i trojice direktora studija bila je osobito naglašena nakon tridesetih godina 19. stoljeća, otkad je, uostalom, i nacionalno pitanje u Austrijskome Carstvu postajalo politički značajnije. Otdad su za voditelja i direktore studija redovito birani po jedan predstavnik austrijskih dijeceza, jedan predstavnik mađarskih dijeceza te po dvojica predstavnika dijeceza na područjima slavenskih naroda (ili umjesto jednoga od njih predstavnik Tirola).¹⁸

Grafikon 1. Broj pitomaca primljenih u Kolegij sv. Augustina prema dijecezama Zagrebačke i Zadarske metropolije

Izvor: DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4-V.

Podatci izneseni u Grafikonu 1 pokazuju da su u Kolegiju bili zastupljeni teolozi svih dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije, no i da se njihov broj znatno razlikovao. Više je teologa u Kolegij bilo odaslano iz dijeceza Zagrebačke metropolije, koje su i inače, iz povijesnih i geografskih razloga, u obrazovanju bile više orijentirane prema monarhijskim sveučilištima te osobito prema Sveučilištu u Beču kao najprestižnijem na prostoru habsburške vlasti. Među njima osobito se ističe Bosanska ili Đakovačko-srijemska biskupija iz koje je u Kolegij na studij upućena gotovo trećina broja teologa više nego iz površinski i demografski mnogo veće Zagrebačke nadbiskupije, što svakako valja pribrojiti osobnom angažmanu dugogodišnjega biskupa Strossmayera, koji je i sam studirao u Kolegiju, a od 1847. do 1849. godine kao dvorski kapelan bio i dijelom njegove uprave. Imajući na umu da je bečki dvor za studij u okviru Kolegija sv. Augustina predvidio dvostruko veći broj pitomaca iz Zadarske metropolije nego iz Zagrebačke metropolije, na temelju prikazanih brojčanih podataka valja primijetiti da angažman biskupa Zadarske metropolije nije bio u skladu s očekivanjima bečkoga dvora: tijekom više od stoljeća djelovanja Kolegija iz

¹⁷ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 220–221, 227–228.

¹⁸ Više o tome vidi u: K. H. FRANKL, »Das Frintaneum«, str. 48.

Zadarske nadbiskupije, te biskupija Šibenik, Hvar i Kotor, u Kolegij je odaslano manje teologa; uz tek nešto viši broj pitomaca iz Splitsko-makarske i Dubrovačke biskupije.

U prvih nekoliko godina rada Kolegija sv. Augustina u njemu ne nalazimo pitomce iz hrvatskih dijeceza, iako su svi dijecezanski biskupi Zagrebačke i Zadarske metropolije po osnutku Kolegija bili od izvršne vlasti pozvani da predlože kandidate za Kolegij. Razlog slaba inicijalnog odaziva mogla je, uz još svježije iskustvo crkvenih reformi Josipa II., biti skepsa prema ponovnom jačanju kontrole teološkoga obrazovanja od državnih struktura, ali i utjecaj mnogobrojnih kritika kojim je Kolegij dočekan u crkvenim krugovima Carstva.¹⁹ Prvoga pitomca s područja hrvatskih zemalja šalje 1819. godine Zagrebačka biskupija – bio je to Emerik Stjepan Ledinsky. Ubrzo, početkom dvadesetih godina, slijede i Bosanska i Đakovačka ili Srijemska biskupija (1821.), Senjsko-modruška biskupija (1821.), Hvarska i Splitsko-makarska biskupija (1823.) i Dubrovačka biskupija (1825.). Ostale dijeceze Zadarske metropolije svoje su prve teologe poslale na Kolegij znatno kasnije: Zadarska nadbiskupija 1834., Šibenska biskupija 1848, a Katorska biskupija 1883. godine.²⁰ Odtad je primjetan određen kontinuitet studiranja pitomaca iz tih dijeceza u okviru Kolegija – dakako, uz već spomenute razlike u intenzitetu kandidiranja teologa po pojedinim dijecezama. Sve do kraja postojanja Austro-Ugarske, a time i djelovanja Kolegija sv. Augustina, godišnje u okviru Kolegija nalazimo barem jednoga pitomca iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije – njihov se broj unutar jednoga desetljeća kretao od osam do petnaest.

Prijam kandidata na Kolegij svakako je morao ovisiti i o raspoloživim financijskim sredstvima. Već i navedeni primjer primitka Strossmayera 1840. godine ukazuje na činjenicu da je prijam kandidata često ovisio i o financijskim mogućnostima. Godina dana studija jednoga pitomca u okviru Kolegija iznosila je prosječno od 1500 do 2000 forinti. Pritom je ključna financijska podrška studiranju pitomaca dolazila iz fonda koji je za funkcioniranje Kolegija bio osiguran od državnoga erara i iz fondova pojedinih dijeceza koje su svoje teologe slale na studij u Beč. Tako nalazimo, primjerice, podatak da je državni erar za studij bosanskoga franjevcu Vida Miljanovića u Kolegiju od 1880. do 1882. godišnje izdvajao 2000 forinti.²¹ No, bečki je dvor poticao i financijsku participaciju dijeceza kojima će u konačnici i studiranje teologa u Beču ponajviše koristiti, iako se u praksi za pitomce iz manje imućnih dijeceza – kakve su u usporedbi s austrijskima bile većina mađarskih i sve hrvatske dijeceze – znatan dio sredstava pokrivaio iz vjerskoga fonda. Za pitomce iz dijeceza Zagrebačke metropolije značajna su bila i sredstva vakantnih biskupija kojima je u ime cara upravljala Ugarska dvorska komora. Način financiranja studija pitomaca iz mađarskih i hrvatskih dijeceza znatno se mijenjao tijekom

¹⁹ O brojnim kritikama svjedoči i inicijator Kolegija Jakob Frint u spomenutom programu Kolegija: »Često su razne, po sebi raznolike prosudbe javnih zavoda prouzročene samo time što se umjesto bistre i jasne predodžbe o zavodu javljaju samo vrlo tamne, ili čak pogrešne«, J. FRINT, *Darstellung*, str. III–IV. Tadašnji papinski nuncij u Beču Antonio Gabriele Severoli pitomce Kolegija nazivao je pejorativno i ‚carevim svećenicima‘. Usp. *Das "Frintaneum" in Wien und seine Mitglieder* (ur. K. H. FRANKL – P. G. TROPPER), str. 9; 23. te B. OSTAJMER – I. HORBEC, »Institut sv. Augustina«, str. 87–88.

²⁰ DAW, AF, *Institutprotokolle*, sv. 4, str. 187–189, 220–221, 245–246, 329–330, 333–335, 395; sv. 2, str. 195–198; sv. 3, str. 279; sv. V., fol. 61v, 64v, 65r/v.

²¹ »Tages-Neuigkeiten«, *Neuigkeits-Welt-Blatt*, br. 160, Wien, 15. srpnja 1882, 3. svežnjić.

19. stoljeća. Inicijalno su dijeceze istočnoga dijela Carstva uplaćivale za participaciju u radu Kolegija 5000 forinti godišnje, što je, primjerice, bila godišnja plaća tek jednog od viših javnih službenika Ugarskoga Kraljevstva, a iznos je pokrivaio studij tek trojice od predviđenih šest do osam pitomaca s tog područja. Taj se iznos do dvadesetih godina 19. stoljeća namirivao iz prihoda vakantne opatije sv. Benedikta u Kaposfüu. No, s obzirom na to da nije bio dostatan za školovanje planiranoga broja mađarskih i hrvatskih pitomaca, počelo se od dijecezanskih biskupa tražiti veće ulaganje u školovanje teologa iz njihove dijeceze. Iako su mađarski i hrvatski (nad)biskupi uglavnom prepoznali značaj Kolegija sv. Augustina za obrazovanje crkvene elite i daljnju karijeru teologa pojedine dijeceze, tek je manji dio financija za studiranje dolazio iz sredstava dijeceza. Do 1846. godine studij pitomaca iz Hrvatske kao i Ugarske u cjelini bio je uglavnom podmirivan iz sredstava vakantnih biskupija, odnosno iz sredstava Ugarske dvorske komore. Od 1846. godine financiranje je preuzeo Ugarski fond za obrazovanje, a od 1867. godine Ugarsko kraljevsko ministarstvo bogoštovlja i nastave, koje je Ministarstvu financija u Beču uplaćivalo godišnje iznose školarina za pitomce iz Mađarske i Hrvatske.²² S druge strane, o financiranju pitomaca iz Dalmacije, odnosno iz dijeceza Zadarske metropolije, gotovo i nema podataka. Može se pretpostaviti je da se iz državnoga erara zbog poticaja dalmatinskoga svećenstva na studij u okviru Kolegija sv. Augustina moralo osigurati dovoljno sredstava za studij predviđena četiri pitomca godišnje – tim više što je u praksi tijekom godine u Kolegiju uglavnom studirao manji broj pitomaca iz dalmatinskih dijeceza nego što je bilo predviđeno politikom bečkoga dvora. Napokon, valja uzeti u obzir da su pojedini teolozi za studij u Beču mogli osigurati i drugi izvor financiranja, ili studirati na vlastiti trošak. Tako iz protokola Kolegija saznajemo, primjerice, da je Antun Maurović, kasniji biskup Senjsko-modruške biskupije, pitomcem Kolegija postao 1877. godine uz stipendiju Hrvatsko-dalmatinsko-slavonske vlade, ali i da su i sami pitomci davali znatna sredstva za opskrbu tijekom studija.²³

Podatci dostupni u protokolima Kolegija ukazuju i na osnovne kriterije temeljem kojih su kandidati bili birani za prijam u Kolegij. Društveno podrijetlo kandidata očito nije igralo značajnu ulogu: u protokolima se tek kod malobrojnih kandidata spominje njihovo podrijetlo, obično u obliku zanimanja oca ili majke.²⁴ Nasuprot tomu, preporuke, izuzev preporuka dijecezanskih biskupa, zasigurno su bile od velike važnosti. Spominju se tako kao relevantne preporuke učitelja ili profesora, drugih crkvenih dužnosnika ili samih predstojnika Kolegija sv. Augustina.²⁵ Teolozi su u Kolegij uglavnom primani u dobi od 22 do 26 godina, velikom većinom ubrzo nakon svećeničkoga ređenja – iako ono nije predstavljalo uvjet, s obzirom da su neki pitomci bili zaređeni tijekom studija u

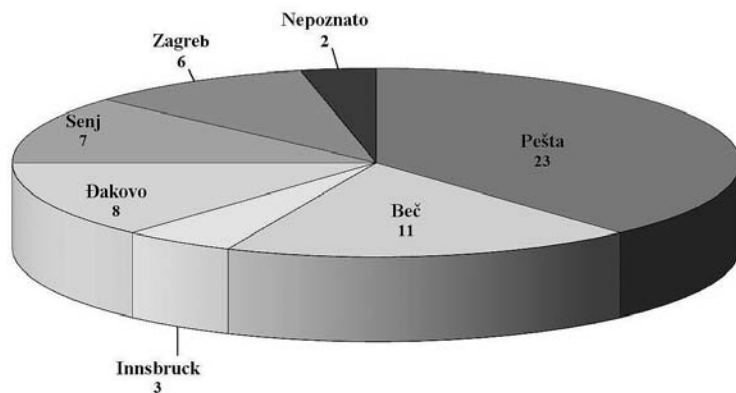
²² O politici bečkoga dvora u financiranju rada Kolegija sv. Augustina vidi u: K. H. FRANKL, »Das Höhere Priesterbildungsinstitut zu St. Augustin«, str. 21–22. O financiranju dijeceza s područja Zemalja krunice sv. Stjepana. Vidi u: P. TUSOR, »The Augustineum's Alumni« str. 173–175; Johann WEIßENSTEINER, »Das 'Frintaneum' im Revolutionsjahr 1848«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLI-EBER), str. 122.

²³ DAW, AF, Institutprotokolle, sv. V., fol. 9r i 159v.

²⁴ Primjerice, spominje se da je otac Josipa Mura bio učitelj, otac Ljudevita Slamnika financijski inspektor, a otac Franje Račkoga trgovac. Usp. DAW, AF, Institutprotokolle, sv. 3, str. 439, 455, 523.

²⁵ Usp. npr. u protokolu kod Kamila Dočkala, Ivana Bujanovića ili Antuna Maurovića, DAW, AF, Institutprotokolle, sv. 4, str. 317; sv. V. fol. 9r., 159 r.

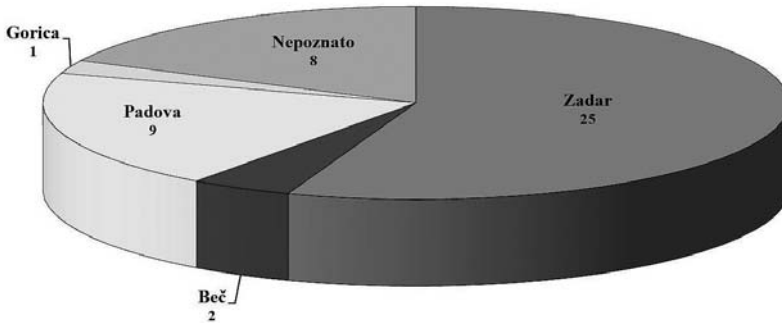
Beču.²⁶ No, podatci o uspjehu pojedinca na studiju teologije ukazuju na to da je uspjeh u prethodnome školovanju igrao značajnu ulogu u izboru pitomaca za Kolegij: pitomci koji su primljeni u Kolegij redovito su studij teologije završavali s izvrsnim uspjehom (»mit Eminenz« ili »erste Klasse«). S druge strane, čini se da prijam kandidata nije mnogo ovisio o visokoj školi na kojoj je pojedinac završio studij teologije. Primjetno je, ipak, da je većina pitomaca Kolegija studij teologije završavala na sveučilištima i biskupijskim licejima na području Austrijskoga Carstva te da je lokacija apsolviranih studija teologije reflektirala i uobičajene obrazovne prakse kod teologa Zagrebačke i Zadarske metropolije (usp. Grafikone 2 i 3). Tako su, primjerice, teolozi Zagrebačke nadbiskupije ponajviše završavali Teološki fakultet u Pešti (Budimpešti), njih nešto više od trećine, a tek potom i na sveučilištima u Beču i u Zagrebu. Pritom je teološki studij na Sveučilištu u Zagrebu bio zastupljeniji tek u drugoj polovici 19. stoljeća, kao i studij u okviru biskupijskih liceja u Đakovu i Senju, što ukazuje na rast mogućnosti visokoškolske teološke naobrazbe u okviru dijeceza, ali i na znatno smanjenu mobilnost studenata teologije prema kraju 19. stoljeća. S druge strane, svećenstvo iz dijeceza Zadarske metropolije bilo je više orijentirano prema mogućnostima studija u okviru Centralnoga sjemeništa u Zadru, gdje su diplomski teološki studij završila gotovo polovica pitomaca Kolegija iz dalmatinskih dijeceza. Također, još uvijek je znatan utjecaj na obrazovanje svećenstva u Dalmaciji imalo Sveučilište u Padovi, prema kojem je stoljećima gravitirala inteligencija dalmatinskih gradova. Sjeverna sveučilišta Austrijskoga Carstva, kao ona u Beču ili u Pešti (Budimpešti), imala su tada ograničen utjecaj na školovanje dalmatinskoga svećenstva.²⁷

Grafikon 2. Mjesto završetka studija teologije kod pitomaca Kolegija iz dijeceza Zagrebačke metropolije
Izvor: DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4-V.

²⁶ Usp. npr. kod Francesca Carrare, Mate Zannonija, Mate Dujma Dvornika ili Antuna Katalinića, sv. 2, str. 257; sv. 3, str. 487; sv. 4, fol. 184r; sv. V., fol. 93r.

²⁷ U prvoj polovici 19. stoljeća većina pitomaca završavala je i studij filozofije, tada nužan za nastavak studija na teološkom fakultetu – taj su studij uglavnom završavali u Zagrebu, Senju, Đakovu ili Grazu.

Grafikon 3. Mjesto završetka studija teologije kod pitomaca Kolegija iz dijeceza Zadarske metropolije (uk. 45)

Izvor: DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4-V.

Velika većina pitomaca poslijediplomski studij u Beču započinjala je ubrzo po završetku studija teologije. Tek je dio njih prije toga studija bio aktivan u biskupiji, i to u dušobrižništvu, školstvu ili u biskupijskoj upravi.²⁸ Od ostalih kriterija za prijam na Kolegij svakako valja spomenuti i znanje stranih jezika, budući da se studij održavao na latinskome i njemačkome jeziku te da je disertaciju iz teologije sve do kraja postojanja Austro-Ugarske valjalo pisati na latinskome jeziku. Protokoli Kolegija pružaju podatke o znanju jezika za 70 pitomaca (odnose se na stanje prilikom upisa u Kolegij). Od tih 70 pitomaca njih 63 izjavilo je da, osim materinskoga jezika, zna i njemački jezik, koji je bio nužan za studij u Beču. Tek 24 pitomca istakla su da je njihovo znanje njemačkoga manjkavo – većina takvih (15) bila je iz Zadarske metropolije, gdje učenje njemačkoga jezika kao stranoga nije bilo uobičajeno. Latinski je dobro poznavalo tek 17 teologa, većinom onih koji su teološki studij završili u prvoj polovici 19. stoljeća kad je latinski ujedno bio i nastavni jezik. Slabije znanje latinskoga svakako je moralo predstavljati znatnu prepreku u pisanju disertacije. Od ostalih jezika, talijanski je poznavalo 37 pitomaca, francuski 20 (uz napomenu da su pitomci redovito iskazivali tek površno znanje toga jezika), mađarski sedam pitomaca, ruski dva pitomca, a po jedan pitomac je izjavio da poznaje poljski, slovački, engleski ili češki jezik.

Napokon, važnu ulogu igrao je cilj studija i njegova važnost za pojedinu biskupiju, koju su – prema uputama vodstva Kolegija – dijecezanskih biskupi morali naglasiti pri kandidaturi pojedinoga teologa. Bečki je dvor pritom osobito poticao izučavanje za profesure na teološkim fakultetima ili biskupijskim seminarima. Taj je cilj – kako je već rečeno – i

²⁸ U dušobrižništvu su prije prijama u Kolegij bili, primjerice, Stjepan Konstanz, Mihovil Pintar, Josip Stizinger, Ivan Koharić, Ivan Bujanović, a Antun Rocci-Ročić, Antun Hesky i Josip Juraj Strossmayer radili su u biskupskoj kancelariji, Franjo Rački bio je zamjenski profesor fizike, a Juraj Puljić privatni učitelj. DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 227; sv. 2, str. 421; sv. 3, str. 17, 21, 85, 523; sv. 4, fol. 198(1), 317; sv. V, fol. 215r.

naglašen u obavijestima o osnutku Kolegija. Iz podataka dostupnih iz protokola Kolegija, kao i na temelju djelatnosti većine teologa u godinama nakon poslijediplomskoga studija u Beču, može se zaključiti da je preuzimanje profesure s područja teoloških znanosti zaista i bio osnovni motiv dijecezanskih biskupa da predlože kandidate za Kolegij. Tako, primjerice, znamo da je senjsko-modruški biskup Mirko Ožegović namjeravao kandidirati Franju Račkoga za Kolegij još tijekom njegova dodiplomskoga studija na Teološkome fakultetu u Beču, gdje je studirao kao pitomac *Pazmaneuma*, namijenivši mu već tada profesuru na Biskupijkome teološkom liceju u Senju.²⁹ Iako je u samim protokolima Instituta rijetko naglašen cilj studiranja pojedinog pitomca, on se često dade iščitati. Iz protokola tako saznajemo da je, primjerice, Luka Petrović 1837. godine bio primljen u Kolegij s ciljem formiranja za profesora crkvene povijesti i prava na biskupijkome seminaru u Senju te je od biskupa Ožegovića opozvan čim je kao pitomac Kolegija položio te znanosti i time, za tadašnje pojmove profesorske službe, stekao potrebne kvalifikacije.³⁰ Daljnji primjer pružaju nam podatci za trojicu pitomaca Kolegija iz Hvarske biskupije: Petra Mišetića Filipovića tadašnji je hvarski biskup Ivan Skakoc 1828. godine kandidirao za mjesto u Kolegiju jer mu je namijenio profesuru morala u Nadbiskupskome sjemeništu u Zadru, a Andrija Ilić (kasnije je i sam bio hvarskim biskupom od 1876. do 1887. godine) poslan je 1850. na studij u Beč s ciljem da se obrazuje za profesora dogmatike, također u Zadru – kojem je cilju u potpunosti posvetio i svoj studij unutar Kolegija.³¹ Radi profesure u Sjemeništu u Zadru studirao je i Antun Petrić iz iste dijeceze, kojega je 1852. godine biskup Filippo Domenico Bordini poslao u Beč da bi stekao kvalifikacije za profesora morala.³² Primjeri Mišetića Filipovića i Ilića pokazuju da su zbog potreba visokih teoloških učilišta na područjima dijeceza, zbog očitog manjka kvalificiranoga profesorskog kadra, pojedini pitomci bili opozvani iz Kolegija i prije završetka studija, odnosno prije obrane doktorata, i to čim su položili ispite potrebne za preuzimanje profesure. Napokon, među 105 pitomaca iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije dvojica su postala pitomcima Kolegija nakon položenoga doktorata, i to s jasnim ciljem specijalizacije. Bili su to Vjenceslav Soić (biskup Senjsko-modruške biskupije 1869. – 1875.), koji je 1840. nakon obranjenoga doktorata iz teologije na Sveučilištu u Pešti poslan u Kolegij radi pripreme za duhovnika; i Stjepan Benedikt Pavlović Lučić iz Splitsko-makarske biskupije (također potom kotorski biskup 1828. – 1853.), koji je, tek nakon što je doktorirao u Padovi, 1823. godine poslan u Beč radi dodatnih priprema za profesuru u netom (1821.) osnovanom Sjemeništu u Zadru.³³ Da je studiranje pitomaca u Kolegiju bilo izravno povezano s potrebama dijeceze i da je, slijedom toga, studij pojedinog pitomca bio usmjeren prema unaprijed naznačenom

---

²⁹ »Dr. Franjo Rački«, *Napredak. Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži*, god. 8, br. 35, Zagreb, 10. ožujka 1894., str. 118–119.

³⁰ DAW, AF, *Institutsprotokolle*, sv. 2, str. 292.

³¹ Za Mišetića Filipovića usp. DAW, AF, *Institutsprotokolle* sv. 4, str. 535; za Andriju Ilića *Isto*, sv. 3, str. 340–341. Andrija Ilić nije doktorirao tijekom boravka u Kolegiju, nego je samo položio ciljani strogi ispit iz dogmatike, nakon čega je bio opozvan zbog profesure. Doktorirao je tek 1869. godine u Beču.

³² Za razliku od svojih prethodnika, Petrić je 1857. godine kao pitomac Kolegija završio doktorski studij te obranio disertaciju na Teološkom fakultetu. DAW, AF, *Institutsprotokolle*, sv. 3, str. 511–514.

³³ Protokol za Soića usp. u DAW, AF, *Institutsprotokolle*, sv. 2, str. 239.; za Pavlovića Lučića isto, sv. 4, str. 329.

cilju, dokazuje i činjenica da je vodstvo Kolegija o uspjehu pitomaca redovito obavještavalo i dijecezanske biskupe – nalazimo tako da je voditelj Kolegija Feigerle slao redovita godišnja izvješća (*tabella informationis*) biskupu Kukoviću o Strossmayerovu uspjehu tijekom njegova studija na Kolegiju od 1840. do 1842. godine.³⁴

2. Tijek studija na Kolegiju sv. Augustina

Proces stjecanja doktorata u okviru Kolegija sv. Augustina u Beču uključivao je polaganje četiri rigorosa – odnosno, stroga ispita – na Teološkome fakultetu Sveučilišta u Beču, i to iz sljedećih teoloških znanosti: biblijskih studija, crkvene povijesti i prava, dogmatike te iz morala i pastorala. Prije nego što su mogli pristupiti rigorozu, pitomci su morali u Kolegiju položiti predispite, koji su bili vrlo strogo ocjenjivani – ponajviše s ciljem da se tijekom tih javnih ispita izbjegnu loše prezentacije znanja članova Kolegija Sveučilištu. Iz protokola Kolegija može se iščitati da su pitomci često pohađali repeticijske organizirane na Kolegiju koje su držali pojedini direktori studija u popodnevnim satima.³⁵ Redosljed polaganja rigorosa nije bio unaprijed određen i razlikovao se od pitomca do pitomca, ovi-seći uglavnom o konkretnoj svrsi dolaska u Kolegij.³⁶ Tijekom studija valjalo je napisati i dvije disertacije. Jedna je bila tzv. kućna disertacija (*Hausdissertation*), koja se izrađivala u Kolegiju kao priprema za prijavu teme disertacije na Teološkome fakultetu. Teze iz te disertacije pojedini je pitomac predstavljao članovima Kolegija u tri do četiri predavanja. Taj je rad također vodstvo Kolegija strogo ocjenjivalo, ponovno sa svrhom predstavljanja kvalitetnih istraživanja članova Kolegija Teološkome fakultetu. Pritom je daljnje istraživanje pojedinca bilo znanstveno i stilski vrlo detaljno usmjeravano. Tek je po uspješnoj prezentaciji «kućne» disertacije i po odobrenju vodstva Kolegija pitomac je mogao Teološkome fakultetu u Beču prijaviti tzv. inauguralnu disertaciju (*Inauguraldissertation*), koja je tematski mogla biti dorada ‘kućne’ disertacije, ali i rezultat sasvim novoga istraživanja. Javnom obranom inauguralne disertacije na Teološkome fakultetu završavao je i poslijediplomski studij, kao i sve obveze pitomaca u Kolegiju.³⁷

³⁴ F. ŠIŠIĆ (ur.), *Josip Juraj Strossmayer*, sv. 1, str. 15–17.

³⁵ O repeticijskama, ili studijskim grupama, usp. Monika STADLBAUER, »Vom Leben im Frintaneum im Spiegel der Statuten und Institutsprotokolle«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLI-EBER), str. 154–155. Primjerice, 1907. na Kolegiju je prof. Neumann držao predavanja iz orijentalnih jezika za petoricu pitomaca, prof. dr. Döller seminar iz Staroga zavjeta za dvojicu pitomaca; Hofrat dr. Pötlz nižu egzegezu za dvojicu pitomaca, prof. Wolfgruber crkvenopovijesni seminar za šestoricu pitomaca, Hofrat Scherer predavanja iz crkvenog prava za osam pitomaca; prof. Hirsch latinsku paleografiju za šestoricu pitomaca; prof. Reinhold apologetska pitanja za šestoricu pitomaca, prelat Sommer rasprave iz dogmatike za dvanaesticu pitomaca; Hofrat Schindler predavanja iz morala i pastorala za deveticu pitomaca, a prof. Swoboda predavanja iz pastoralne teologije i vježbe kritičke obrade izvora za petoricu pitomaca. Usp. izvješće o radu Kolegija objavljeno u: »Schulnachrichten«, *Reichspost. Unabhängiges Tagblatt für das christliche Volk Österreich-Ungarns*, god. 14, br. 161, Wien, 17. srpnja 1907., str. 11.

³⁶ Pojedini su pitomci jedan ili dva rigorosa položili tijekom diplomskoga studija, što im je bilo priznato na Teološkome fakultetu. Pritom je uglavnom bila riječ o pitomcima koji su studij teologije završili na sveučilištima u Beču, Požunu ili Padovi.

³⁷ S obzirom da nisu postojala pravila o redosljedu ispunjavanja pojedinih obaveza na Kolegiju, neki su (ali ipak malobrojni) pitomci disertaciju pripremali i prije polaganja rigorosa. Ipak, obrani disertacije mogli su pristupiti tek nakon položenih obaveznih ispita.

Brojni unosi u protokole Kolegija govore o snazi kontrole znanstvenoga rada pitomaca. Primjerice, Antun Zelenka iz Đakovačko-srijemske biskupije, koji je na Kolegiju studirao od 1891. do 1895. godine, morao je, unatoč procjeni vodstva Kolegija da je ‘talentiran’ i ‘vrijedan’ opetovano biti upozoravan na obvezu učenja i polaganja predisputa, uslijed čega se izgovarao obiteljskim problemima, glavoboljama i pospanošću.³⁸ Na studentske obveze moralo se često opominjati i Antuna Pavišića iz Splitsko-makarske biskupije. On je na predisputima u Kolegiju pokazao vrlo slabo znanje pa mu vodstvo Kolegija, prema navodima u protokolu, nije dopuštalo polaganje rigorozna na Sveučilištu »zbog časti Instituta«³⁹. Za Martina Štiglića iz Senjsko-modruške biskupije znamo, nadalje, da je za svoju ‘kućnu’ disertaciju predao raspravu pod temom *De irregularitate*, no nju je vodstvo Kolegija tada ocijenilo kao »vrlo nemarno izrađenu raspravu, bez sadržaja i reda« pa je Štigliću preporučeno da je u potpunosti preradi »kako bi postala dostojna da je Institut predloži [Teološkome fakultetu]«⁴⁰. Stroga kontrola znanstvenoga rada pitomaca provodila se, dakle, zbog ugleda Kolegija pred profesorima Sveučilišta u Beču i bečkim dvorom koji je nadgledao visoko školstvo, ali i zbog samoga znanstvenog napretka pitomaca. Detaljnije podatke o postupku vodstva Kolegija u kontroli pisanja disertacije nalazimo, primjerice, u dijelu protokola koji se odnosi na Ferdinanda Belaja iz Zagrebačke nadbiskupije, pitomca Kolegija 1875. – 1877.⁴¹ Belajeva je inauguralna disertacija s temom *De semipelagianismus*, koja se znatno razlikovala od pohvaljene ‘kućne’ disertacije i koju je namjeravao predložiti Teološkome fakultetu, od vodstva Kolegija ocijenjena stilski i znanstveno manjkavom. Voditelj Kolegija Johann Schwetz preporučio je Belaju »odgovarajuće interpretacije« te je u Sveučilišnoj knjižnici potražio više »svrsishodnih literarnih pomagala« i sam mu ih je donio. No, nakon pozornoga čitanja rukopisa zaključio je da je rad »po sadržaju i formi sasvim nedostatan« za inauguralnu disertaciju, jer nije predstavljao »logično poredanu raspravu«, nego »grubu i neuređenu masu prepisanih mjesta iz raznih knjiga«. Belaja je potom usmjerio kako popraviti koncepciju i sadržaj kako bi rad bio prihvaćen na Fakultetu, te je, uz znatan daljnji angažman voditelja, Belaj uspio doktorirati 1876. godine. Iako nisu svi unosi u protokole Kolegija jednako detaljni, može se pretpostaviti da su kontrolni mehanizmi istraživačkoga rada i pisanja disertacija bili jednaki za sve pitomce Kolegija te da je postizanje doktorata pojedinoga svećenika podrazumijevalo i strog recenzentski postupak Kolegija kao i Teološkoga fakulteta u Beču.

Tijekom poslijediplomskoga studija pitomci Kolegija mogli su, ovisno o vlastitim afinitetima i obrazovnim strategijama, pohađati i dodatna predavanja na Sveučilištu. Mnogi su svećenici tako iskoristili boravak u Beču za produbljivanje saznanja o novijim istraživanjima i izvan teološke struke. Ta su se znanja kasnije često reflektirala u njihovoj kulturnoj djelatnosti. Ovdje napominjem tek neke primjere: Ivan Koharić iz Đakovačko-srijemske biskupije i Marko Zrinović iz Zagrebačke nadbiskupije slušali su, primjerice, predavanja iz bračnoga prava – Koharić se time pripremao za pisanje disertacije na tu temu.⁴² Kamilo Dočkal iz Zagrebačke nadbiskupije istraživao je komparativnu metodologiju poučava-

³⁸ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 131(1).

³⁹ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, fol. 252v.

⁴⁰ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, fol. 83–84.

⁴¹ *Isto*, 303r–303v.

⁴² DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, fol. 198 (1), 212r.

nja crkvene umjetnosti na teološkim fakultetima diljem Europe; a dodatna predavanja iz povijesti umjetnosti pohađali su i Mihovil Pintar iz iste dijeceze, Ivan Ljubo Bačić iz Dubrovačke biskupije, Ante Miličević iz Hvarske biskupije i Franjo Rački iz Đakovačko-srijemske biskupije.⁴³ Za Antuna Petrića iz Hvarske biskupije zapisano je, naprotiv, da ga je osobito privlačio studij njemačke filozofije – prema prosudbi vodstva Kolegija, mnogo više nego učenje orijentalnih jezika kao dijela teološkoga studija.⁴⁴ Dvojica pitomaca iz Đakovačko-srijemske biskupije, Matija Pavić i Svetozar Rittig, vrijeme studija u Beču iskoristila su i za slavenske studije, koji su se nudili na Filozofskome fakultetu Bečkoga sveučilišta. Rittig je tako pohađao predavanja iz slavenske stare povijesti i slavistički seminar, a Matija Pavić je – kako je u protokolima naglašeno, »na posebno traženje njegova dijecezanskog biskupa [Strossmayera, op. a.]« tri sata tjedno tijekom dva semestra 1882./1883. pohađao predavanja o staroslavenskom jeziku, koja je na Sveučilištu držao tada ugledni slovenski slavisti i filolog Franc Miklošič.⁴⁵

Statutom Kolegija sv. Augustina inicijalno je predviđeno da pitomci Kolegija svoje obveze na Kolegiju i na Teološkome fakultetu, koje su, kako je rečeno, uključivale polaganje predisputa i četiri rigorosa te izradu, prezentaciju i obranu ‘kućne’ i inauguralne disertacije, završe u roku od tri godine.⁴⁶ Velika većina svećenika koji su u Kolegij pristigli iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije – ako uzmemo u obzir samo one koji su završili studij tijekom boravka u Beču – studirala je nešto dulje od predviđenoga, od tri i pol do četiri godine. Kao iznimke mogu se spomenuti Josip Juraj Strossmayer i Franjo Hermann iz Đakovačko-srijemske biskupije, Franjo Rački iz Senjsko-modruške biskupije te Baltazar Botta iz Dubrovačke biskupije, koji su svoje obveze obavili u znatno kraćem roku od predviđenoga. Strossmayer je na Kolegiju studirao od prosinca 1840. do kolovoza 1842. godine, Rački od kolovoza 1853. do srpnja 1855. godine, Botta od siječnja 1900. do lipnja 1902. godine, a Hermann od listopada 1906. do listopada 1908. godine⁴⁷

Dnevni ritam pitomaca te prilagodba na život i rad unutar Kolegija svakako su morali utjecati na uspjeh pojedinoga svećenika u studiju. Prema dvama postojećim statutima Kolegija sv. Augustina – onome inicijalnom iz 1817., kojemu je autor bio Jakob Frint, i revidiranom statutu iz 1864.⁴⁸ – dan pitomca Kolegija započinjao je buđenjem u 5.30 ili 6.00 sati. Uslijedile su jutarnje pobožnosti, koje je vodio duhovnik Kolegija, a sastojale su se od molitve, čitanja Novoga zavjeta na latinskome jeziku i komentara te meditacija, koje je držao jedan od pitomaca. Nakon mise u augustinskoj crkvi uslijedilo je vrijeme za učenje, obveze na Sveučilištu, znanstveni rad i druge aktivnosti. Radni dio dana trajao je sve do 20 sati s predikdom između podneva i 13 sati, kad su bili predviđeni podnevno čitanje, ručak i klanjanje. Podnevno čitanje trajalo je pola sata i održavalo se prije ručka, a uglavnom je uključivalo čitanje pasusa iz *Bibliothecae Manualis* Petra Josipa Tricaleta (1784.) ili drugih latinskih djela. Za ručkom su svi članovi Kolegija – pitomci i direktori – sjedili za istim stolom. Na točnost i

⁴³ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 215r–215v, 228r–228v, 322r.

⁴⁴ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 514.

⁴⁵ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 58, 198.

⁴⁶ Statut Instituta izradio je i objavio Jakob Frint kao sastavni dio *Darstellung*, str. 60. i dalje.

⁴⁷ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 2, str. 475–476.; sv. 3, str. 523–524; sv. V., fol. 209r i 271.

⁴⁸ *Statuta sublimioris presbyterorum educationis Instituti ad Sanctum Augustinum Vindobonensis*, Vindobonae, 1864.

manire pritom se osobito pazilo.⁴⁹ U popodnevnim satima bilo je moguće dobiti i dopuštenje za izlazak. U 20 sati uslijedili su večernje čitanje i večernja molitva, potom večera i večernje pobožnosti, a nakon večere bio je dopušten kraći izlazak. Počinak je bio predviđen za 22 sata.⁵⁰ U danima vikenda pitomci su imali više slobodnoga vremena, no odlazak u gostionice i mjesta zabave bio im je strogo zabranjen. Svi su pitomci pri ulasku u Kolegij dobivali talar s karakterističnim plavim svilenim pojasom koji ih je diferencirao kao članove Kolegija sv. Augustina i koji su bili dužni nositi unutar granica Beča.⁵¹

Pitomci su po primitku u Kolegij bili obvezni strogo se pridržavati tih statutarnih odredaba – sudeći prema protokolima, poštivanje Statuta bilo je jedno od važnijih čimbenika opće ocjene pojedinoga pitomca, a odstupanje od pravila vrlo se strogo sankcioniralo. Prilagodbi života u Kolegiju posvećen je znatan dio opaski u protokolima za pojedine pitomce. Primjerice, Karlo Bošnjak iz Zagrebačke nadbiskupije, čije je umne sposobnosti hvalilo vodstvo Kolegija, bio je više puta opominjan zbog kršenja odredaba Statuta (npr. zbog izlaska u svjetovnoj odjeći, nemara prema knjigama iz knjižnice Kolegija, izlazaka bez dopuštenja), zbog čega je ocijenjen kao svećenik »s vrlo opuštenim osjećajem dužnosti« te »manjkom pristojnosti i obrazovanja«.⁵² Josipa Zekana iz Kotorske biskupije moralo se višekratno opominjati, i to zbog kašnjenja, nepoštivanja obveza i studijskoga plana, slaboga učenja i odugovlačenja s ispitima. Slabo učenje opravdavao je time što, prema njegovim riječima citiranim u protokolu, »nije želio postati enciklopedist«. U dogovoru s njegovim biskupom, tada Kazimirom Forlanijem, odlučeno je da će se zbog slaboga napretka i neposluga otpustiti iz Kolegija, no Zekan se tada počeo izgovarati bolešću, iako je liječnik Kolegija utvrdio da je samo »prkosan i ne želi napustiti krevet kako mu je naređeno«. Napokon je ipak bio otpušten s riječima: »S Božjom milošću tvrdoglav će se mladić u budućnosti popraviti!«⁵³ Vodstvu Kolegija sličan je problem predstavljao i Jakov Stojanović, koji je 1864. godine u Kolegij upućen iz Đakovačko-srijemske biskupije. On je zbog lošega ponašanja i slabog napretka u studiju ocijenjen kao »djetinjast«, »vrlo neuk«, »tvrdoglav« i općenito s manjkom uljudnosti i duhovne i intelektualne sposobnosti te je za njega zaključeno da je »jedva primjeren za kuću«.⁵⁴ Negativne ocjene karaktera nalazimo i kod Jurja Carića iz Hvarske biskupije, koji je također bio opominjan zbog neprimjerenoga ponašanja, kašnjenja i neposluga. Za vodstvo Instituta on je bio »ljutit i neodgojen Dalmatinac, koji se drznuo raspravljati o strogosti kućne discipline i <promašenom> učinku Instituta«⁵⁵. I drugi upisi u protokol pokazuju i da su se pojedini teolozi znatno opirali nametnutoj disciplini u Kolegiju, osobito prema kraju djelovanja Kolegija. Tako je npr. za Mihovila Pintara 1912. godine zapisano da je, nakon što je bio opomenut zbog kašnjenja, »upotrijebio riječi koje jedan obrazovan i zaista ponizan svećenik nikad i nipošto ne smije

---

⁴⁹ Anti Miličeviću iz Hvarske biskupije bilo je, primjerice, zamjereno što je pri stolu običavao napuniti tanjur »što je više mogao« a jelo potom uglavnom ostaviti. DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 136r.

⁵⁰ M. STADLBAUER, »Vom Leben«, str. 149–154.

⁵¹ Niz primjedaba koje nalazimo u protokolima Kolegija ukazuju na to da su mnogi pitomci ipak zaobilazili tu obvezu. Usp. DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, 159r.

⁵² DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, 159r–159v.

⁵³ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 65r–65v, 61v, 64v.

⁵⁴ *Isto*, fol. 119r–119v.

⁵⁵ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. V, fol. 61v, 64v, 65r–65v.

reći svojem nadređenom«⁵⁶. No, valja naglasiti da su takvi primjeri slabe prilagodbe na zahtjeve života i rada u Kolegiju ipak bili u manjini među pitomcima iz hrvatskih dijeceza. Ponašanje velike većine pitomaca ocijenjeno je uzornim i »bez povoda za prigovorom«. Poneki dijelovi protokola ukazuju i na to da je vodstvo Kolegija držalo svojim zadatkom mijenjati mentalitet i manire pitomaca. Tako je, primjerice, za već spomenutog Carića zapisano da se tijekom studija u Beču njegov »južnjački« karakter znatno popravio, a kod Emerika Stjepana Ledinskoga osobito je naglašen blagotvoran utjecaj literature s kojom je u doticaj dolazio u Beču na njegovu »prosudbu«, stil pisanja i znanstveni rad.⁵⁷

Izuzev predviđenih obveza na Teološkome fakultetu i u Kolegiju sv. Augustina, brojni pitomci Kolegija istaknuli su se tijekom boravka u Beču i preko raznovrsnih javnih aktivnosti na koje nisu bili obvezni programom Kolegija, a koje je vodstvo Kolegija često poticalo i podupiralo. Mnogo se pitomaca, primjerice, angažiralo u ispovijedanju na hrvatskome i na talijanskome jeziku. Tako je Stjepan Benedikt Pavlović Lučić iz Splitsko-makarske biskupije tijekom svojeg boravka u Beču od 1823. do 1825. godine držao mise i slušao ispovijedi, u talijanskoj crkvi te je pružao duhovno vodstvo jednom zatvoreniku u Spielbergu, Vjenceslav Soić je 1840. i 1841. godine tijekom dugo vremena »vrlo strpljivo« slušao ispovijedi talijanskih i hrvatskih vojnika te studenata na *Theresianumu*. Juraj Pulić iz Dubrovačke biskupije 1842. godine ispovijedao je u *Theresianumu*, a tijekom Uskrsa ispovijedao je i talijanski garnizon koji se nalazio u Beču. Tada su to isto činili i Mitar Stipčević iz Zadarske nadbiskupije i Antun Rocci (Ročić), također iz Dubrovačke biskupije. Za Ročića je u protokolu istaknuto i da se jako angažirao na ispovijedanju bolesnika »iz svoga naroda«. Karlo Bošnjak je, prema protokolu, tijekom 1896. godine spremno pomagao kod ispovijedanja hrvatskih građana, osobito vojnika koji su se nalazili u Beču, a iste je godine Nikola Tabulov Truta iz Šibenske biskupije pomagao kod ispovijedanja bosanskih vojnika.⁵⁸ Pojedini su pitomci sudjelovali i na događajima povezanim s vladajućom dinastijom. Spomenuti Emerik Stjepan Ledinsky sudjelovao je tako 1821. godine na svečanostima u povodu proslave carskoga rođendana, i to govorom na latinskome jeziku o povezanosti intelektualnoga i moralnoga obrazovanja, a Klement Puović iz Splitsko-makarske biskupije napisao je sonet na talijanskome jeziku povodom smrti nadvojvotkinje Sophie.⁵⁹ Prema vlastitome svjedočenju, Kamilo Dočkal studij u Beču iskoristio je i za usavršavanje u glazbi, pri čemu nije bio jedini: »Kada sam kao svećenik bio poslan na više nauke u Beč, išla je i moja violina sa mnom. U Augustineumu smo mnogo muzicirali s Dr. J. Martinu, poznijim generalnim vikarom olomučke nadbiskupije. Iznajmili smo si jedan pijanino, koji je stao u malu pitomačku sobicu. Troškove najma snosili smo zajedno.«⁶⁰

⁵⁶ *Isto*, fol. 215r.

⁵⁷ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 187–189.

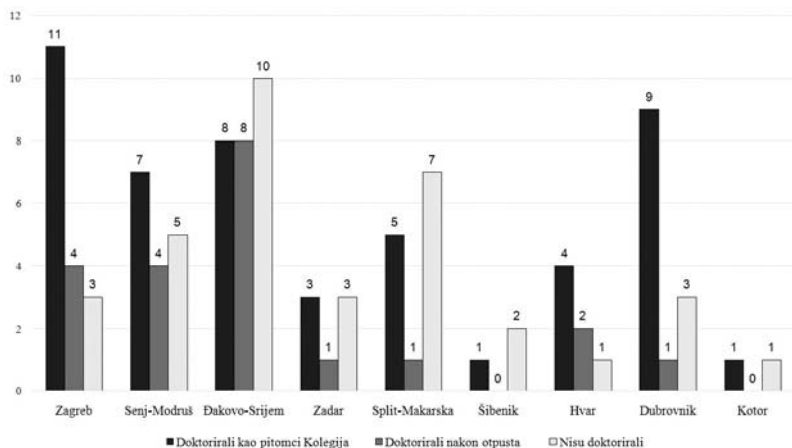
⁵⁸ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 329–330; sv. 2, str. 239., 242; sv. 3, str. 21 (citat), 263; sv. V, fol. 159r, 173r.

⁵⁹ *Isto*, str. 188; sv. 3, str. 234.

⁶⁰ Kamilo DOČKAL, »Naše violine i njihovi graditelji«, *Sv. Cecilija. Smotra za crkvenu glazbu s glazbenim prilogom*, god. 34, br. 1–2, Zagreb, 1940., str. 1. Valja pritom napomenuti da je muziciranje inače prema Statutu bilo zabranjeno u prostorijama Kolegija. Usp. M. STADLBAUER, »Vom Leben«, str. 153.

3. Uspjeh na studiju i njegov značaj za karijeru pitomca

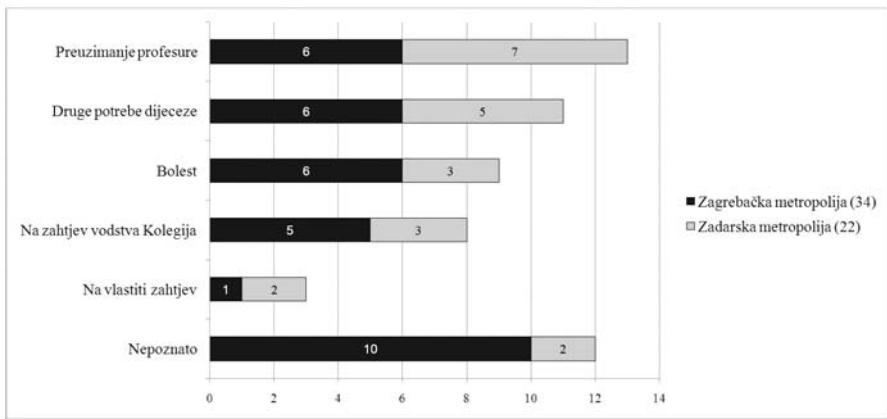
Dostupni analitički podatci za austrijske crkvene provincije pokazuju da je postotak postignutih doktorata teologije kod pitomaca Kolegija sv. Augustina iz tih provincija bio relativno visok te se u prosjeku kretao oko 65%, što ukazuje na opću uspješnost studija u okviru Kolegija. Također, znanstveni rad pitomaca Kolegija bio je tijekom 'dugog' 19. stoljeća vrlo značajan za Teološki fakultet Sveučilišta u Beču – i što se tiče broja i uspješnosti studenata, i što se tiče napretka istraživanja u području teoloških znanosti te njihove povezanosti s europskim trendovima na tome polju.⁶¹ U odnosu na podatke o studiju pitomaca iz austrijskih crkvenih provincija, prosjek uspješnosti studenata iz Zagrebačke i Zadarske metropolije nešto je niži: od 105 pitomaca upisanih na Kolegij, doktorat je tijekom boravka u Kolegiju postiglo 49 pitomaca. Ukupno 56 pitomaca, odnosno više od polovice, otpušteno je iz raznih razloga prije završetka studija. Naknadno je doktoriralo još 20 svećenika, i to većina na Teološkome fakultetu u Beču (16), a manjina na teološkim fakultetima u Zagrebu (3) ili Padovi (1). Što se prosjeka pojedinih metropolija tiče, od ukupno 60 pitomaca iz Zagrebačke metropolije tijekom boravka u Kolegiju doktoriralo je njih 26 (43.5%), 16 ih je doktoriralo naknadno (26.5%), a 18 ih uopće nije doktoriralo (30%). Od 45 pitomaca iz dijeceza Zadarske metropolije tijekom studija u okviru Kolegija doktorirala su 23 pitomca (51.5%), tek petorica su doktorat obranila naknadno (11%), a 17 ih nije doktoriralo (37.5%) (usp. Grafikon 4). U uspjehu su se istakli pitomci iz Dubrovačke biskupije, od kojih je čak 70% studij u Beču završilo doktoratom, te pitomci Zagrebačke nadbiskupije, od kojih je tijekom boravka u Kolegiju doktoriralo oko 60%. S druge strane, od pitomaca iz Bosanske ili Đakovačko-srijemske biskupije studij na Kolegiju završilo je samo oko 30% pitomaca.

Grafikon 4. Uspjeh pitomaca iz dijeceza Zagrebačke metropolije i Zadarske metropolije
Izvor: DAW, AF, Institutprotokolle, sv. 4-V.

⁶¹ Analitičke podatke vidi u: Grafikon 3 kod K. H. FRANKL, »Das Frintaneum«, str. 51. O temama disertacija i znanstvenoj relevantnosti istraživanja pitomaca Kolegija za Teološki fakultet u Beču vidi u: Wolfgang TREITLER, »Karrieresprungbrett oder Geistesschmiede? Zur Bedeutung der Theologischen Fakultät Wien für die Doktoranden des „Frintaneums“«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLIEBER), str. 61–79.

Razlog te očite razlike u ukupnoj uspješnosti studenata vjerojatno se može pronaći u geografskoj udaljenosti od Beča, koja je onemogućavala privremene odlaske zbog potreba biskupije i osobnih potreba, što je rezultiralo i slabijom akademskom mobilnošću. Na opći uspjeh svakako je morao utjecati i manji broj visoko obrazovanih u dijecezama te posljedično i manja konkurencija u poslovima na visokom obrazovanju ili biskupijskoj upravi. Stoga i podaci iz protokola Kolegija pokazuju da je najveći broj pitomaca opozvan zbog preuzimanja profesure na teološkim studijima u okviru seminara u Đakovu, Senju ili u Zadru, ili zbog drugih potreba biskupije: iz tih se razloga od ukupno 56 opozvanih pitomaca u biskupije vratilo njih 24 (uz napomenu da za dvanaest pitomaca u protokolima nije naveden razlog opoziva). Nešto rjeđi, ali ipak značajni razlozi za opoziv bili su loše zdravstveno stanje (devet pitomaca) i preporuka vodstva Kolegija (osam pitomaca) (usp. Grafikon 5). Za trojicu pitomaca poznato je da su otpušteni na vlastiti zahtjev, i to 1848. godine, kad je zbog revolucionarnih previranja i budućnost Kolegija bila upitna.⁶² Tako su svoje biskupe za otpust iz Kolegija tada molili Josip Mrkica iz Šibenske biskupije i Ivan Berčić iz Zadarske nadbiskupije,⁶³ a Andrija Torkvat Brlić napustio je Kolegij samoinicijativno, zbog čega je u protokol Kolegija bio upisan sljedeći sud: »Ima osobita razloga čuvati se od suvišnih nacionalnih simpatija. Brlić je napustio Institut sredinom rujna 1848. i potom se priključio banu Jelačiću.«⁶⁴

Grafikon 5. Razlozi opoziva iz Kolegija (ukupno 56 pitomaca)

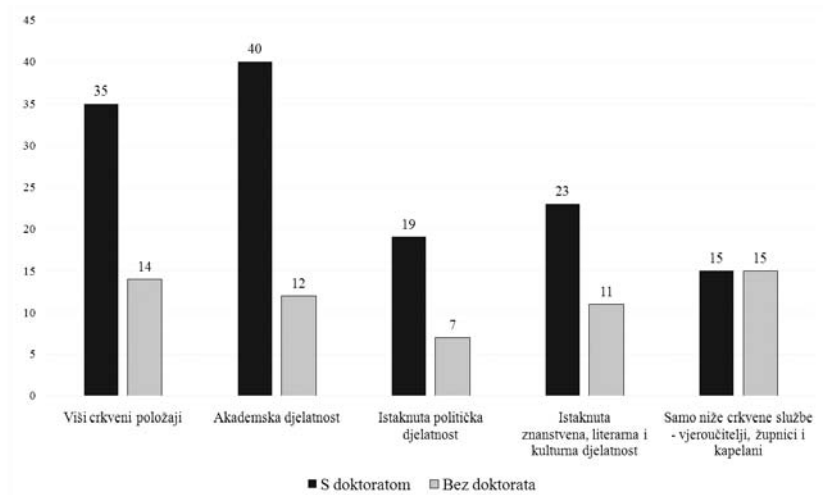
Izvor: DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4-V.

⁶² Tijekom 1848. godine je od 38 pitomaca Kolegija privremeni ili stalni otpust tražilo njih 25. Među njima bili su svi talijanski i mađarski pitomci, kao i pitomci iz tadašnjih hrvatskih zemalja, ali i neki pitomci austrijskih dijeceza. Kao razloge navodili su nesigurnost financiranja, nemogućnost nastavljanja studija tijekom nemira, ali i opća nesigurnost i strah hoće li se moći vratiti u svoje biskupije. O utjecaju revolucionarnih previranja 1848. godine na rad Kolegija vidi u: Johann WEIBENSTEINER, »Das 'Frintaneum' im Revolutionsjahr 1848«, *Das Priesterkolleg St. Augustin* (ur. K. H. FRANKL – R. KLIEBER), str. 117–133.

⁶³ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 199., 279. Nasuprot tomu, otpust iz Kolegija 1848. bio je za Ljudevita (Luigija) Pavišića iz Splitsko-makarske biskupije samo privremen: Pavišić se vratio, ali 1849. ponovno istupio iz Kolegija zbog dobivena mjesta prefekta na Orijentalnoj akademiji u Beču. Usp. DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 252. U protokol Kolegija je uveden pod imenom Aloys Pavissich.

⁶⁴ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 268.

Prikazani podaci pokazuju da je, čak i neovisno o tome je li pojedini teolog završio svoj poslijediplomski studij obranom doktorata, velika većina pitomaca Kolegija sv. Augustina nakon povratka iz Beča aktivno djelovala u svojim dijecezama. Dosadašnja istraživanja za područja austrijskih, mađarskih i slovenskih dijeceza ukazuju na to da su pitomci Kolegija sv. Augustina tijekom karijere zauzeli mnogo profesura na teološkim visokim školama, ali i mnogo visokih položaja unutar dijeceza. Bivši studenti Kolegija činili su tako u razdoblju djelovanja Kolegija čak oko četvrtine imenovanih prelata u Austrijskome Carstvu.⁶⁵ Slično se može utvrditi i za teologe koji su u Kolegij dolazili iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije (usp. Grafikon 6). U tom je smislu Kolegij sv. Augustina bio vrlo značajan za pojedince, ali i za biskupije.

Grafikon 6. Karijere svećenika koji su u Kolegij upućeni iz Zagrebačke metropolije (60) i Zadarske metropolije (45) (moguće više izbora)

Izvor: DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4-V.

Kako pokazuje Grafikon 6, gotovo polovina broja svećenika iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije svoje je školovanje u Beču kapitalizirala visokim položajima unutar Katoličke crkve u Hrvatskoj i Dalmaciji. Među njima nalazimo i četrnaest nadbiskupa i biskupa. Bili su to, redom studiranja u Kolegiju: Stjepan Benedikt Pavlović Lučić (kotsorski biskup 1828. – 1853), Vjenceslav Soić (senjsko-modruški biskup 1869. – 1875.), Josip Juraj Strossmayer (đakovačko-srijemski biskup 1849. – 1905.), Mate Zannoni (šibenski biskup 1895. – 1903.), Andrija Ilić (hvarski biskup 1876. – 1887.), Kažimir Frane Forlani (kotsorski biskup 1879. – 1887.), Juraj Posilović (senjsko-modruški biskup 1876. – 1894. i zagrebački nadbiskup 1894. – 1914.), Mate Dujam Dvornik (zadarski nadbiskup 1901. – 1910.), Josip Marčelić (dubrovački biskup 1894. – 1928.), Vinko Pulišić (šibenski biskup 1903. – 1910.; zadarski

⁶⁵ K. H. FRANKL, »Das Projekt «Frintaneum»«, str. 10–11; Péter TUSOR, »A bécsi Frintaneum tagjai Magyarországról, 1816–1918«, *Lymbus* 2007, str. 209–224; P. TUSOR, »A bécsi Augustineum és Magyarország«, str. 32–43; France M. DOLINAR, »Frintaneum (Auguštinėj) in Cerkev na Slovenskem«, *Bogoslovni vestnik*, god. 67, br. 1, Ljubljana, 2007., str. 19–22.

nadbiskup 1910. – 1922.), Antun Maurović (senjsko-modruški biskup 1895. – 1908.), Antun Bauer (zagrebački nadbiskup 1914. – 1937.), Antun Gjiwoje (splitsko-makarski biskup 1911. – 1917.) i Juraj Carić (splitsko-makarski biskup 1918. – 1921.).

U skladu s proklamiranim ciljem djelovanja Kolegija, najviše se pitomaca nakon boravka u Kolegiju posvetilo akademskoj karijeri, preuzimajući profesure na teološkim visokim školama u svojim ili susjednim dijecezama. Znatan udio u broju kasnijih profesora teoloških znanosti (23%) činili su oni teolozi koji ni tijekom studija u Kolegiju ni naknadno nisu postigli doktorat znanosti. Takva praksa ne otkriva nužno neuspjeh tih svećenika u studiju, nego ukazuje na manjak školovanoga kadra potrebnoga za održavanje visokoškolskoga sustava na razini pojedinih dijeceza. Naime, te su teologe njihovi biskupi opozvali s Kolegija nakon položenoga strogog ispita iz dijela teoloških znanosti iz kojih su trebali preuzeti profesuru na biskupijskim seminarima. Valja pritom napomenuti da je ta praksa od šezdesetih godina 19. stoljeća primjetno jenjavala, što može ukazivati na znatan rast obrazovnih standarda od toga razdoblja. Nadalje, znatan je broj teologa nakon povratka iz Kolegija sv. Augustina vrlo aktivno sudjelovao u politici, znanosti ili kulturi Hrvatske i Dalmacije. Mnogi su bivši pitomci Kolegija tako zapamćeni kao istaknuti članovi političkih stranaka i zastupnici u parlamentu; potom plodni pisci, aktivni sudionici dobrotvornih i drugih društava, kao i znanstvenici – i to ne samo na polju teoloških znanosti, nego i na polju botanike, arheologije ili historiografije. Među politički, znanstveno ili kulturno aktivnim teolozima bili su višestruko brojniji oni koji su uspjeli ostvariti doktorat, bilo tijekom boravka na Kolegiju bilo naknadno. Napokon, nešto manje od 30% od 105 teologa koji su studirali na Kolegiju nije se uspjelo osobito istaknuti ni na području svoje biskupije, ni na širem području. Pritom je, kako pokazuje Grafikon 5, evidentno da njihov uspjeh u studiju nije nimalo utjecao na razvoj njihove kasnije karijere.

Vodstvo Kolegija redovito je ocjenjivalo sposobnosti pitomaca i preporučivalo prelatima kako pojedinoga svećenika najbolje iskoristiti za potrebe biskupije. Te su ocjene morale igrati važnu ulogu u kasnijem životnom putu pojedinca. Kao izvrstan primjer tomu mogu poslužiti ocjene za Josipa Jurja Strossmayera. On je na Kolegiju ocijenjen kao izrazito nadaren, bistrog uma i britke prosudbe te je procijenjeno da se »zbog njegovih izvrsnih sposobnosti i duboke pobožnosti« u njega mogu uložiti velike nade.⁶⁶ Kako je već spomenuto, pet godina kasnije, 1847. godine, Strossmayer će se vratiti u Kolegij kao dvorski kapelan i direktor studija crkvene povijesti i prava, a 1849. godine i postati biskupom Bosanske ili Đakovačko-srijemske biskupije. Ako je vjerovati kasnijem članku u listu *Das Vaterland*, Strossmayer je svoju karijeru zahvaljivao upravo sposobnosti koju je pokazao tijekom studija na Kolegiju te je često zbog svojega znanja i osobito zbog dobrog poznavanja latinskog jezika bio pozivan od Teološkog fakulteta da sudjeluje na javnim obranama disertacija.⁶⁷ No, i mnogi su drugi pitomci bili izvršno ocijenjeni od vodstva Kolegija. Najbolje

⁶⁶ »Begabt mit dem glücklichsten Gedächtnisse, zeigt er überall ruhigen und kluger Verstand, und ein scharfes, selbständiges Urtheil; zugleich umfaßt er mit ebenmäßiger Liebe die historische und die spekulative Seite der theologischen Disziplinen. [...] Ein recht braver aus [...] sehr talentierter Priester, von dem sich viel gutes erwarten läßt!«. DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 2, str. 475–376. Usp. B. OSTAJMER – I. HORBEC, »Institut sv. Augustina«, str. 98.

⁶⁷ »Priesterjubiläum des Bischofs Strossmayer«, *Das Vaterland. Zeitung für die österreichische Monarchie*, god. 29, br. 47, Wien, 16. veljače 1888., str. 4.

nade ulagalo se već na Kolegiju i u Jurja Posilovića, kasnijeg prelata, kojem je predviđen »sjajan« uspjeh, pod uvjetom da u budućnosti izbjegne razumijevanje cjeline »hiperkritičnim primjedbama o pojedinostima«⁶⁸. Prvi pitomac Kolegija iz hrvatskih dijeceza, Emerik Stjepan Ledinsky iz Zagrebačke biskupije, 1821. godine ocijenjen je iznimno talentiranim: »Njegove su sposobnosti vrlo visoke, njegova marljivost iznimna ...«⁶⁹ Hvaljen je bio i Mihael Arbanas iz Dubrovačke biskupije, za kojega je direktor Kolegija žalio što je na poziv biskupa ranije morao napustiti Beč, smatrajući da bi postao »koristan profesor teologije«, dok je za Dominika Ivana Svilana iz Splitsko-makarske biskupije 1834. godine osobito preporučan angažman na podučavanju biblijskih studija.⁷⁰ Za Antuna Petrića iz Hvarske biskupije pri odlasku 1857. godine vodstvo Kolegija je smatralo da je »jedan od najboljih talenata na Institutu«, iznimno sposoban za profesuru iz teoloških znanosti, no i da je zbog »rigidne i sramežljive naravi slabo primjenjiv u dušobrižništvu«⁷¹. Primjer ocjenjivanja Kolegija pruža nam i zapis za Franju Račkoga iz Senjsko-modruške biskupije, za kojega je procijenjeno da posjeduje »oštar um« te da je »toliko marljiv da ga se ne može kriviti što brzopletost pretpostavlja sporosti« pa je njegovu dijecezanskom biskupu poručeno da »može biti ponosan na njega« i da »njegove ambicije mogu mnogo pridonijeti očuvanju svećeničkog nazora«.⁷²

Međutim, brojne su ocjene pitomaca potekle od vodstva Kolegija ostavljale i negativan dojam. Osim za već spomenutog Jakova Stojanovića iz Đakovačko-srijemske biskupije, iz Kolegija je zbog vrlo slaboga uspjeha 1820. godine povučen i Josip Stizinger iz iste biskupije, s napomenom da je »nepouzdan i čini što mu je volja« i da »nema ni najmanje poriva da se obrazuje«.⁷³ Za Jakova Pavića procijenjeno je da nije prikladan za poslijediplomski studij zato što »kod njega općenito trud i dobra volja nadaleko prekoračuju talent« pa je voditelj Kolegija, kad se Paviću 1858. godine ukazala prilika za dobivanje župe, preporučio njegov otpust s Kolegija.⁷⁴ Opozvan je 1853. godine morao biti i Ljudevit Slamnik iz Senjsko-modruške biskupije, koji je prema direktoru Kolegija posjedovao »malo talenta, a još manje marljivosti i potrebne revnosti« te stoga nije smatran prikladnim za Kolegij.⁷⁵ Isti je neuspjeh doživio i Anton Bötner iz Splitsko-makarske biskupije 1826. godine, o kojemu je zapisano sljedeće: »Uz svu dobru volju nije u stanju postići išta podnošljivo. Najtužnije kod njega je to što ne uviđa koliko je slab. Poticalo ga se da se opskrbi kompetencijama za raspisani položaj vjeroučitelja u Bosni [...] Bolest je oslobodila Institut ovoga slaboga subjekta.«⁷⁶ Sličan je bio sud 1840. godine i za Francesca Carraru iz iste biskupije, čija je naglost bila pripisana »naciji i temperamentu«. Za Kolegij, Carrara je imao »malo svećeničkog duha«, a njegova »sklonost prema svjetovnim studijima i neprikladna literatura posvjetovili su ga«. Prema vodstvu Kole-

---

⁶⁸ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, fol. 15r.

⁶⁹ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 189.

⁷⁰ *Isto*, str. 395.; sv. 2, str. 20.

⁷¹ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 514.

⁷² *Isto*, str. 524.

⁷³ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 4, str. 228.

⁷⁴ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 611.

⁷⁵ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 440.

⁷⁶ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 1, str. 433.

gija, bila je to »šteta za njegov talent«, pa je 1840. godine otpušten uz riječi »Dao Bog da se za njega iznimno može reći: *Caelum et animum mutavit!*«⁷⁷ Pojedini su pitomci negativno ocijenjeni i usprkos uspješnom završetku studija. Primjerice, Franjo Mihelčić iz Đakovačko-srijemske biskupije ostavio je 1860. godine na Kolegiju dojam nepromišljenog svećenika, »nespremnog da prihvati dobronamjerne kritike«, a kod Ferdinanda Belaja je 1877. godine vodstvo Kolegija utvrdilo »manjak jasnoga razmišljanja i izražavanja«⁷⁸. Ocjena na Kolegiju nije, međutim, uvijek bila ključna za daljnju karijeru pitomca. Spomenuti Stizinger i Stojanović iz Đakovačko-srijemske biskupije su usprkos iznimno slabim ocjenama vodstva Kolegija, koje su se odnosile i na njihov karakter i na sposobnost studiranja, po povratku u biskupije uspjeli ostvariti zapažene karijere kao profesori teologije te zaposjesti više crkvene službe u biskupiji,⁷⁹ dok pojedinci – kao što zorno pokazuju podatci iskazani u Grafikonu 6 – nisu uspijevali ni po završetku studija s izvrsnim ocjenama i obrani doktorata na Teološkome fakultetu u Beču u svojim dijecezama dobiti profesuru ili drugi utjecajni položaj.

Zaključak

Već i površna usporedba broja i sastava teologa koji su iz Zagrebačke i Zadarske metropolije bili upućeni u Kolegij sv. Augustina u razdoblju njegova djelovanja od 1816. do 1918. godine te njihova kasnijeg angažmana u crkvenoj upravi, visokom školstvu, politici, znanosti i kulturi Hrvatske i Dalmacije daje zaključiti da je školovanje teologa u okviru toga Kolegija za hrvatske zemlje imalo iznimno značenje. Djelovanje Kolegija kao visokoobrazovne ustanove – najviše u teološkim znanostima na području Austrijskoga Carstva – imalo je dvojak cilj. S jedne strane, pitomce Kolegija željelo se kroz kvalitetan program školovanja i jasne kriterije napretka osposobiti za akademski rad, službe u hijerarhiji Katoličke crkve i u dušobrižništvu. S druge strane, studiranje u okviru Kolegija bilo je snažno usmjereno prijenosu ideja i znanja u sve dijelove Carstva, a osobito na periferiju političke moći. Osposobljavanje u Kolegiju ujedno je značilo i usmjeravanje prema interesima i vrijednostima koje su tada obilježavale vladajuću dinastiju (*Gesinnung tüchtigkeit*) te prema lojalnosti bečkome dvoru i 'državi' u smislu nenacionalne (nacionalne) države.

Djelatnost velike većine pitomaca Kolegija nakon povratka iz Beča pokazuje da je studij u okviru Kolegija sv. Augustina morao biti značajan i za osobnu karijeru teologa. Već i broj bivših pitomaca Kolegija aktivnih na visokim položajima unutar Katoličke crkve u Hrvatskoj i Dalmaciji ukazuje na to da je bečki dvor ozbiljno računao na suradnju s uspješnim studentima Kolegija pa je, sudeći po primjeru pitomaca iz dijeceza Zagrebačke i Zadarske metropolije, Kolegij u potpunosti ostvario ideju formiranja crkvene elite u pojedinim dijecezama na području Austrijskoga Carstva. Znatno broj profesora na teološkim

⁷⁷ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 2, str. 260.

⁷⁸ DAW, AF, Institutsprotokolle, sv. 3, str. 753; sv. 4, fol. 303r.

⁷⁹ B. OSTAJMER – I. HORBEC, »Institut sv. Augustina«, str. 100.; Branko OSTAJMER, »Two Viennese Students – the Bishop and his Disobedient Pastor Jakov Stojanović«, *Josip Juraj Strossmayer 1815–2015* (gl. ur. Darija DAMJANOVIĆ BARIŠIĆ), str. 103–121.

studijima na području Hrvatske i Dalmacije, koji su ujedno bili i bivši pitomci Kolegija – a nalazimo ih na Teološkom fakultetu u Zagrebu te u (nad)biskupijskim sjemeništima u Zadru, Đakovu i Senju – dokazuje da je na području Hrvatske i Dalmacije ostvaren i drugi cilj djelovanja Kolegija: znanstvena izobrazba svećenstva koje će znanje stečeno u Beču prenositi u sve dijelove Carstva. S druge strane, dosadašnja istraživanja pokazuju da je Kolegij tek vrlo ograničeno utjecao na političko formiranje pitomaca, odnosno da je vrlo upitno koliko je djelovanje Kolegija imalo utjecaja na formiranje crkvene elite, koja će ujedno biti i lojalna interesima vladajuće dinastije.⁸⁰ Tako se za samo četvrtinu pitomaca Kolegija kroz njihovu istaknutu političku djelatnost može pratiti i njihov odnos prema vladajućoj dinastiji, već je i na tom uzorku jasno da su se mnogi od njih suprotstavljali političko-upravnom uređenju države te da u svojem društvenom i političkom radu nisu bili vođeni osjećajem lojalnosti prema dinastiji. Heterogenost političkih stavova teologa koji su studirali u Kolegiju, ali i vrlo česte mijene njihovih političkih pogleda, bili su više odraz turbulentnih političkih zbivanja tijekom ‘dugoga’ 19. stoljeća, nego ideja koje su mogli primiti tijekom studija u Beču. Napokon, Kolegij sv. Augustina morao je i u dijelu javnosti biti percipiran kao institucija vrlo snažnoga dinastičkog karaktera pa je zacijelo i izazivao otpor prema pokušaju da se obrazuju »pioniri ideja i interesa dinastičkih« – kako je članove Kolegija nazvao Jakov Stojanović, i sam bivši pitomac.⁸¹

Ipak, već i sama politička aktivnost – neovisno kojega predznaka – kao i drugo znanstveno i kulturno djelovanje bivših pitomaca Kolegija, ukazuje na to da je studij u Beču itekako mogao utjecati na svijest svećenstva o značenju i relevantnosti njihove uloge u društvu. Šire bečko ozračje moralo je utjecati na sazrijevanje teologa, a studijski boravak u Kolegiju na odnose između teologa koji su zajedno studirali, ali i na transfer ideja i vrijednosti među različitim dijelovima Austrijskoga Carstva.

---

⁸⁰ Detaljnu analizu tog aspekta utjecaja studija u okviru Kolegija na primjeru Bosanske ili Đakovačko-srijemske biskupije vidi kod B. OSTAJMER – I. HORBEC, »Institut sv. Augustina«, str. 103–109.

⁸¹ *Ružice i trnje iz života dekana Stojanovića* (ur. Matiša STOJANOVIĆ), Zagreb, 1910., str. 30. Znanat je otpor postojao i u Mađarskoj, gdje su Kolegij sv. Augustina i druge bečke visokoškolske ustanove od dijela javnosti bile nazivane »prokletima«, uzročnicima »denacionalizacije« mađarske mladeži i stvarateljima „dvostrukih patriota«. Usp. npr. »Aus Ungarn«, *Das Vaterland. Zeitung für die österreichische Monarchie*, god. 37, br. 100, Wien, 11. travnja 1896., str. 2.

*Summary**STUDYING AT THE VIENNA COURT. COLLEGIUM OF ST AUGUSTIN AND FORMATION OF ECCLESIASTICAL ELITE IN THE CROATIAN LANDS**

Based on the information from the archives of the Collegium of St Augustin, post-graduate educational institution of the laic clergy, which operated in the period between 1816 and 1918, and at which 105 students from Croatia and Dalmatia have studied, author of the article reconstructs some general characteristics of the post-graduate studies of theologians from the dioceses of Zagreb and Zadar during their education in Vienna. Author has analyzed circumstances and conditions of acceptance of the students at the Collegium, curriculum of the study and students' practices. Thus, author has determined obligations of the students and correlation between the accomplishment and general evaluation during the study with the later career success of the analyzed student population. All the results are statistically examined and presented within graphs. Within the analysis author paid special attention to certain aspects that were emphasized by the Vienna Court in the foundational charter; and these aspects were: influence of the Collegium on the formation of ecclesiastical elite in the dioceses of Zagreb and Zadar metropolises, role of the Collegium in the management of professorship positions at the theologian studies, and the role of Vienna Collegium in the processes of dissemination and transfer of scientific and social ideas, as well as intellectual growth, throughout the entire Austrian Empire. The results of the research have demonstrated that success during the studies at the Collegium extensively influenced further clerical career of the cadets, and that up to the mid twentieth century majority of them held important positions within the Catholic Church, academic community and in the local societies. Moreover, a significant number of the former students of the Collegium developed important political careers, but their political views differed. Thus, one can conclude that Viennese atmosphere significantly influenced formation and maturation of the Collegium cadets/students, which consequently resulted with the transfer of ideas and values within, otherwise, quite multicultural Austrian Empire.

KEY WORDS: *history of higher education, ecclesiastical history, Collegium of St Augustin, Faculty of Theology in Vienna, 19th century.*

---

* The article is based upon lecture entitled "Importance of Institute of St Augustin in Vienna (1816–1918) for the education of theologians originated from the Croatian lands" that was delivered 3 May 2017 within the thematic series of lectures "Church and state in the 19th century" at the Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb. The research upon which this article is based was conducted within the project № 4919 financed by the Croatian Scientific Foundation.

Prilog 1. Pitomci Kolegija sv. Augustina iz Zagrebačke metropolije i Zadarske metropolije (kronološki prema dijecezama)

Zagrebačka (nad)biskupija

1819. – 1821. Emerik Stjepan Ledinsky (1798. – 1859.)
1843. – 1846. Stjepan Konstanz (1815. – 1866.)
1847. – 1848. Andrija Torkvat Brlič (1826. – 1868.)
1851. – 1855. Josip Mur (1824. – 1880.)
1854. – 1858. Jakov Pavić (1828. – 1867.)
1858. – 1861. Juraj Posilović (1834. – 1914.)
1862. – 1866. Franjo Iveković (1833. – 1914.)
1866. – 1870. Franjo Kelner (1843. – 1882.)
1870. – 1871. Marko Zrinović (1847. – 1882.)
1875. – 1877. Ferdinand Belaj (1852. – 1915.)
1877. – 1880. Antun Maurović (1851. – 1908.)
1878. – 1880. Matija Matina (1854. – 1905.)
1880. – 1882. Antun Bauer (1856. – 1937.)
1880. – 1992. Stjepan Boroša (1856. – 1905.)
1883. – 1887. Karlo Bošnjak (1866. – 1953.)
1902. – 1906. Kamilo Dočkal (1879. – 1963.)
1906. – 1910. Martin Duranec (1878. – 1933.)
1910. – 1914. Mihovil Pintar (1885. – 1937.)

Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija

1821. – 1825. Agrikola Kargačin (1797. – 1858.)
1837. – 1839. Luka Petrović (1805. – 1869.)
1840. – 1841. Vjenceslav Soić (1814. – 1891.)
1843. – 1845. Antun Hesky (1814. – 1861.)
1851. – 1853. Ljudevit Slamnik (1827. – 1908.)
1853. – 1855. Franjo Rački (1828. – 1914.)
1855. – 1857. Kajetan Bedini (1833. – 1896.)
1858. – 1861. Franjo Plišić (1834. – ?)
1859. – 1861. Božidar Mihovilić (1834. – 1881.)
1861. – 1865. Martin Štiglic (1837. – 1914.)
1886. – 1888. Josip Modrić (1863. – 1893.)
1871. – 1872. Antun Irgolić (1845. – ?)
1876. – 1878. Antun Šprajc (1848. – 1914.)
1899. – 1902. Antun Lončarić (1874. – 1950.)
1902. – 1906. Josip Frančišković (1874. – 1958.)
1914. – 1917. Augustin Juretić (1890. – 1954.)

Bosanska ili Đakovačko-srijemska biskupija

1820. – 1822. Franjo Fatzel (1796. – 1824.)
1822. – 1824. Josip Šticinger (1799. – 1870.)
1840. – 1842. Josip Juraj Strossmayer (1815. – 1905.)
1857. – 1860. Franjo Mihelić (1831. – 1896.)
1860. – 1862. Nikola Voršak (1836. – 1880.)
1861. – 1862. Julije Liebbald Ljubojević (1839. – 1904.)

Zadarska nadbiskupija

1834. – 1839. Nikola Volarić (1812. – 1874.)
1837. – 1840. Šime Meštrović (1813. – ?)
1840. – 1843. Mitar Stipčević (1812. – 1871.)
1846. – 1848. Ivan Berčić (1824. – 1870.)
1871. – 1873. Josip Marčelić (1847. – 1928.)
1876. – 1880. Vinko Pulišić (1853. – 1936.)
1907. – 1911. Ivan Eškinja (1878. – ?)

Splitsko-makarska biskupija

1823. – 1825. Stjepan B. Pavlović Lučić (1790. – 1853.)
1826. – Anton Bötner (1804. – 1883.)
1831. – 1834. Dominik Ivan Svilan (1807. – 1871.)
1836. – 1840. Francesco Carrara (1812. – 1854.)
1847. – 1849. Luigi Cesare Pavissich (1823. – 1905.)
1852. – 1856. Mate Zannoni (1831. – 1903.)
1862. – 1866. Antonio Tacconi (1841. – 1892.)
1868. – 1870. Mate Dujam Dvornik (1847. – 1914.)
1871. – 1875. Klement Puović (1845. – 1891.)
1872. – 1875. Antun Pavišić (1851. – 1913.)
1880. – 1881. Antun Sasso (1854. – 1941.)
1886. – 1890. Antun Katalinić (1865. – 1945.)
1886. – 1891. Trifone Pederzoli (1864. – 1891.)

Šibenska biskupija

1848. Josip Mrkica (1825. – 1890.)
1856. – 1859. Kažimir Frane Forlani (1834. – 1887.)
1895. – 1896. Nikola Tabulov Truta (1872. – 1896.)

Hvarska biskupija

1823. – 1826. Ivan Matija Škarić (1793. – 1871.)
1828. – 1830. Petar Mišetić Filipović (? – ?)
1850. – 1852. Andrija Ilić (1827. – 1887.)
1852. – 1857. Antun Petrić (1829. – 1908.)
1888. – 1891. Juraj Carić (1867. – 1921.)
1891. – 1894. Ante Miličević (1867. – 1903.)
1892. – 1896. Marko Granić (1867. – 1935.)

Dubrovačka biskupija

1825. – 1826. Mihael Arbanas (? – ?)
1839. – 1844. Juraj Pulić (1816. – ?)
1842. – 1844. Antun Rocci – Ročić (1818. – 1862.)
1850. – 1853. Giorgio Avoscani (1827. – 1865.)
1855. – 1859. Natale Trojanis (1833. – 1918.)
1865. – 1869. Marin Lucijanović (1842. – 1872.)
1876. – 1880. Antun Gjiwoje (1851. – 1917.)
1887. – 1888. Mato Ricci (1866. – 1893.)
1864. – 1868. Jakov Stojanović (1842. – 1910.)
1865. – 1869. Josip Paus (1842. – 1904.)
1869. – 1872. Ivan (Janko) Koharić (1845. – 1880.)
1873. – 1875. Josip Kuhner (1847. – 1902.)
1875. – 1877. Ivan Bujanović (1852. – 1927.)
1879. – Ivan Švagerka (1852. – 1906.)
1880. – 1882. Josip Horvat (1857. – 1911.)
1882. – 1883. Matija Pavić (1859. – 1929.)
1886. – 1888. Stjepan Đaković (1862. – 1948.)
1886. – 1890. Ivan Kraljević (1864. – 1924.)
1891. – 1895. Antun Zelenka (1867. – 1916.)
1896. – 1898. Petar Pejakić (1865. – 1943.)
1898. – 1902. Svetozar Rittig (1873. – 1961.)
1905. – Grgur (Franjo) Galović (1882. – 1923.)
1906. – 1908. Franjo Hermann (1882. – 1949.)

1908. – 1912. Franjo Rački (1882. – 1953.)
 1911. – 1913. Stjepan Vidušić (1886. – 1959.)
 1912. – 1913. Vjekoslav (Slavko) Kosina (1887. – 1919.)
 1913. – 1917. Josip Ivančić (1888. – ?)
 1917. – 1918. Ivan Sečkar (1892. – 1962.)
 1900. – 1902. Baltazar Botta (1869. – 1944.)
 1903. – 1906. Andrija Spiletak (1879. – 1941.)
 1905. – 1907. Franjo Glavović (1882. – 1952.)
1907. – 1910. Antun Žegura (1882. – ?)
 1911. – 1913. Ivan Ljubo Bačić (1884. – 1935.)

Kotorska biskupija

1883. – 1886. Josip Zekan (1858. – ?)
 1911. – 1915. Ivan Vuksanović (1887. – ?)

Prilog 2. Teme doktorskih disertacija pitomaca Kolegija sv. Augustina iz Zagrebačke metropolije i Zadarske metropolije obranjene na Teološkome fakultetu Sveučilišta u Beču⁸³

- Georg AVOSCANI, De Christi descensu ad inferos (9. lipanja 1853.)
 Johannes L. BAČIĆ, Vita caritativa primae communitatis christianae (1911.)
 Kajetan BEDINI, Ex ecclesiae doctoris sancti Ioannis Chrysostomi homiliis de status deducta Seditio
 Antiochenae description (1858.)
 Ferdinand BELAJ, De semipelagianismo (1876.)
 Karl BOŠNJAK, Unde explicatur differentia inter hodiernum canonem Judaeorum et canonem ecclesiae? (26. siječnja 1898.)
 Balthasar BOTTA, Quo iure suprema iurisdictionis potestas ecclesiastica coniuncta sit cum Sede Romana? (3. lipnja 1902.)
 Johannes BUJANOVIĆ, De usura respectu habito oeconomiae nationalis (1879.)
 Camillus DOČKAL, De Theophili trium pros Autolykon librorum apologetice et dogmatico pro religione christiana memento (11. srpnja 1906.)
 Johannes ESKINJA, De religione christiana apud Croates a tempore illorum conversionis usque ad extinctionem regum nationalium (1908.)
 Kasimir FORLANI, De causis cur quidam librorum sacrorum N.T. apud Eusebium antilegomena vocantur (26. svibnja 1859.)
 Joseph FRANČISKOVIĆ, Quenam dogmata ex antiquis monumentis artis christianae praepriis ex picturis catacubarum demonstrari possunt (1906.)
 Anton GIVOJE, De potestate principum saeculariura (1880.)
 Martin GJURANEC, Historia religionis christianae in Dalmatia atque Pannonia ab antiquissimis temporibus usque ad aevum ss. apost. Cyrilli et Methodii habito speciali respectu ad Croatas (1907.)
 Franz GLAVOVIĆ, Supremum criterium moralitatis actuum humanorum secundum d. Thomam demonstratur respectu habito ad errores modernes (1906.)

⁸³ Za izradu ovoga popisa korišteni su protokoli Kolegija čuvani u DAW, AF te opsežan, ali i nepotpun popis disertacija, koji je izradio Klemens HONEK, *Dissertationsverzeichnis der Katholisch-Theologischen Fakultät der Universität Wien von 1831. bis 1984*, Wien, 1986. U popisu su uvrštene i disertacije obranjene na Teološkom fakultetu u Beču nakon otpusta iz Kolegija. Oblik imena doktoranda preuzet s disertacije (prema K. Honeku), odnosno iz protokola Kolegija ako je on jedini izvor. Datum u zagradi odnosi se na datum obrane disertacije; tamo gdje nije poznat na datum promocije za doktora znanosti ili samo godinu obrane.

- Marcus GRANIĆ, De hypothese Wellhausenii circa confectionem Pentatenchi (4. ožujka 1896.)
- Franz HERMAN, De essentia peccati et essentiali differentia inter peccatum mortale et veniale (1907; promoviran 28. listopada 1908.)⁸⁴
- Anton HESKY, De sacro inquisitionis officio (1845.)
- Joseph HORVAT, De subjecto infallibilitatis ecclesiae (1888.)
- Andreas ILLICH, De concilio Arausicano secundo (1869.)
- Joseph IVANCIC, De origenis scripturae sacrae interpretatione ratione habita evangelii s. Joannis (1914; promoviran 1917.)
- Franciscus IVEKOVIC, De indulgentiis (12. travnja 1866.)
- Augustinus JURETIĆ, De essentia et origine indolis humanae quae una cum synteresi conscientia habitualis adpellatur iuxta philosophos et theologos medii ac recentions aevi (26. lipnja 1917.)
- Anton KATALINIĆ, De auctoritatis civilis indole atque origine iuxta theologos scholasticos cum speciali respectu ad errores modernos (15. travnja 1891.)
- Franz KELLNER, Historia magni schismatis occidentalis (3. ožujka 1870.)
- Johannes KOHARIĆ, Dirimentis matrimonium impedimenti, quod dicitur crimen, ambitus, eidem jure canonico et civili Austriaco assertus, expositus et e fontibus demonstratus (21. prosinca 1872.)
- Stephan KONSTANZ: De notis verae Christi ecclesiae (1846.)
- Johannes KRALJEVIĆ, De tempore atque ritu celebratae a divino Salvatore ultimae coenae paschalis (1890.)
- Joseph KUHNER, De mutuo ecclesiam inter et statum nexu (1876.)
- Stephan LEDINSKY, De indulgentiis (12. siječnja 1821.)
- Anton LONČARIĆ: Tabernaculum altaris historice et liturgice consideratum (1902.)
- Anton MAUROVIC, De relatione inter theologiam et philosophiam (1880.)
- Franz MIHELČIĆ, Super initio, progressu et fatibus religionis christianae apud Slavones meridionales in imperio austriaco (25. listopada 1860.)
- Anton MILIČEVIĆ, De Jansenismo in Gallia (10. studenoga 1894.)
- Joseph MODRIĆ, Sermones Domini ab evangelista Ioanna 13, 31 usque ad 17, 26 relati exegetice illustrentur (1889.)
- Joseph MUR, Ecclesia docens, per quam triplex Christi munus continuatur, est verum ac proprium seu formale religionis christianae principium (9. studenoga 1854)⁸⁵
- Tryphon PEDERZOLLI, De Isaiae vaticinio c. VII vv. 14 – 16. (1891.)
- Antonius PETRICH, De SS. Trinitate ex 15 libris sancti Augustini de eodem subjecto (16. travnja 1857.)

---

⁸⁴ Promoviran je tek nakon položena sva četiri stroga ispita.

⁸⁵ U protokolu je kao naziv disertacije naveden „De principio formali fidei Catholicae”. DAW, AF, sv. 3, str. 456.

- Lucas PETROVICH, *Dissertatio juridico-historica super justitia et sequelis expeditionum cruciatarum* (1840.)
- Michael PINTAR, *De Christi divinitate in epistolis s. Pauli* (1911.; promoviran 1914.)
- Georg POSILOVIC, *S. patris Augustini merita quoad Studium biblicum in genere expontantur; in specie autem ejus libri 4 de consensu evangelistarum exegeticis et hermeneuticis observationibus illustrentur* (8. listopada 1861.)
- Georgius PULLICH, *De objecto et subjecto infallibilitatis* (14. srpnja 1842.)
- Franz RAČKI, *Dissertatio Inauguralis historico-dogmatica de Immaculato B. V. Mariae Conceptu* (12. srpnja 1855)
- Franjo RAČKI, *Ebed Jahwe – Messias?* (1909; promoviran u srpnju 1912.)
- Svetozar RITTIG, *Litterae amarneses et scripturae sacrae libri historici priores* (4. ožujka 1902.)
- Anton ROCCI, *De indulgentiis* (21. studenoga 1844.)
- Johann SEČKAR, *Das germanische Eigenkirchenwesen* (1918)
- Johann Matthias SKARICH, *De mendacio necessitatis* (1826.)
- Andreas SPILETAK, *De Bogomilis* (22. prosinca 1904.)
- Joseph STROSMAYER, *De schismate Graecorum cum praecipuo ad primatum Romani Pontificis respectu* (5. kolovoza 1842.)
- Johannes Dominicus SVILAN, *De juribus primatus Romani pontifices* (1834.)
- Martin ŠTIGLIĆ, *De irregularitate in genere et de irregularitate ex defectu natalium in specie* (11. rujna 1865.)
- Stephan VIDUŠIĆ, *De dilatatione et statu ecclesia graeco-orthodoxae in regno Croatiae et Slavoniae usque ad saec. 19* (1912.)
- Nicolaus VOLARICH, *De effectibus baptismi* (26. ožujka 1839.)
- Johannes VUKSANOVIC, *De veracitate* (1912.)
- Matthäus ZANNONI, *De tribus capitulis* (19. lipnja 1856.)
- Anton ŽEGURA, *Fides catholica rei publicae civium in eorum relationibus ad Turcas et heterodoxos* (1908.; promoviran 16. listopada 1910.)

Doktorirali s nepoznatom temom:

- Agrikola KARGAČIN, 15. srpnja 1825.
- Julius LIEBBALD, 28. srpnja 1863.
- Joseph PAUS, 3. kolovoza 1869.
- Nikola VORŠAK, 28. srpnja 1863.⁸⁶
- Natalis TROJANIS, 18. svibnja 1859.

⁸⁶ U popisu disertacija koje donosi Honek naveden je kao Ladislav Voršak. Usp. K. HONEK, *Dissertationsverzeichnis*, str. 183.

